

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Sociální klima třídy z pohledu žáků

Bakalářská práce

Autor: **Petr Urban**

Vedoucí práce: PhDr. Drahomíra Oudová, Ph.D.

2015

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra profesního a personálního rozvoje

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Petr Urban

Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Sociální klima třídy z pohledu žáků

Název anglicky

A class social climate from the student's viewpoint

Cíle práce

Cílem práce je zjistit, které prvky sociálního klimatu školní třídy jsou významné v procesu socializace nových žáků.

Metodika

Teoretická část bakalářské práce bude zpracována na základě dostupné odborné literatury a podá přehled teoretického pojetí školního prostředí a sociálního klimatu školy a školní třídy. Praktická část práce bude obsahovat popis a analýzu sociálního klimatu školní třídy na vybraných základních a středních školách v České republice z pohledu žáků a jejich názor na význam zkoumaných prvků sociálního klimatu třídy pro adaptaci na střední školu. Metody získávání dat budou dotazníky. Získaná data budou vyhodnocena, komentována a zpracována vzhledem k významu zkoumaných prvků sociálního klimatu pro adaptaci nových žáků na střední školu.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní bakalářských prací.

Klíčová slova

Klima třídy, prostředí třídy, klima školy, socializace, adolescence, sociální skupina, aktéři klimatu, metoda zkoumání klimatu

Doporučené zdroje informací

- MAREŠ, J. JEŽEK, S. Klima školní třídy: dotazník pro žáky. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN: 978-80-87063-79-8
- PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012.
- MAREŠ, J. Sociální klima školy. In Čáp, J., & Mareš, J. (2001). Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 581 s. ISBN 978-80-7409-010-3.
- MAREŠ, J. (1998). Sociální klima školní třídy. Přehledová studie a manuál české verze dotazníku, CES Classroom Environment Scale. Praha: IPPP.
- ČAPEK, R. Třídní klima a školní klima, (2010). Praha: Grada publishing a.s. 325 s. ISBN 978-80-247-2742-4. ISBN 978-80-247-3470-5.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

PhDr. Drahomíra Oudová, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2015

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2015

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Ředitel

V Praze dne 26. 03. 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Sociální klima třídy z pohledu žáků

vypracoval/a samostatně a použil/a jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů. Jsem si vědom/a, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby. Jsem si vědom/a, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí. Jsem si vědom/a že, na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....
(podpis autora)

V dne

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé práce, PhDr. Drahomíře Oudové, Ph.D. za poskytnuté dokumenty, odborné vedení, pomoc a rady při zpracování mé bakalářské práce. Dále mé poděkování patří vedení škol, pedagogům a žákům, kteří se zapojili do průzkumného šetření a přispěli tak k získání výsledků.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem "Sociální klima třídy z pohledu žáků" se zaměřuje na prvky sociálního klimatu školní třídy, které jsou významné v procesu socializace nových žáků. Průzkumnými metodami byly rozhovory s žáky a pedagogy základních a středních škol v České republice a dotazníkové šetření, které bylo prováděno u žáků těchto škol. Bylo zjištěno, že sociální klima třídy a správnou socializaci nových žáků ovlivňuje velikost kolektivu, do kterého se jedinec snaží začlenit, rozložení této skupiny dle pohlaví a také specifické zaměření třídy. Výzkumná šetření ukázala, že pokud by zastoupení dívek a chlapců bylo možné ve třídách rovnoměrně rozložit, pomohlo by to nejen v socializaci nových jedinců, ale také k lepší atmosféře a komunikaci uvnitř třídy.

Abstract

The bachelor's thesis „A social climate from the student's viewpoint“ focuses on elements of social climate of school classes, which are important in process of socialization of new students. Research methods of this thesis were interviews with students and pedagogues of primary and secondary schools in Czech Republic and survey of those students. Results of the research show that social climate of class and socialization of new students is affected by the size of the group, in which student is trying to get to, by the gender composition of the group, and by the specific focus of the class. Research surveys shown that if the gender composition of the class was balanced, it would help socialization of new classmates, and also helped to create better atmosphere and communication inside the class.

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Cíl a metodika práce	9
3	Teoretická východiska	10
3.1	Sociální pedagogika	10
3.1.1	Charakteristika sociální pedagogiky	10
3.1.2	Cíle sociální pedagogiky	12
3.2	Historie sociální pedagogiky	12
3.3	Socializace.....	13
3.3.1	Sociální komunikace.....	15
3.3.2	Komunikace mezi vrstevníky	15
3.3.3	Aktéři školního socializačního procesu	16
3.3.4	Vliv rodiny na duševní vývoj jedince	17
3.3.5	Vliv vztahu dítě a matka na socializaci jedince	18
3.3.6	Negativní ovlivnění dítěte.....	18
3.3.7	Vliv autoritativního stylu výchovy na dítě	20
3.3.8	Vliv pasivního stylu výchovy na dítě	21
3.3.9	Sociální vyloučení.....	22
3.3.10	Vliv sociálního vyloučení na vzdělávání	23
3.4	Sociální klima třídy	24
3.4.1	Typologie klimatu třídy	26
3.4.2	Faktory ovlivňující socializaci.....	26
4	Praktická část práce	28
4.1	Cíl výzkumného šetření.....	28
4.2	Charakteristika metod a prostředků pro získávání a zpracování dat.....	28
4.2.1	Dotazník.....	29
4.3	Průběh výzkumného šetření	31
5	Zhodnocení výsledků.....	31
5.1	Souhrnné vyhodnocení.....	32
5.2	Rozhovory s pedagogy	46
5.3	Rozhovory s žáky	48
6	Závěr	50
7	Seznam použitých zdrojů.....	53
8	Seznam příloh	56

1 Úvod

Téma této bakalářské práce se zaměřuje na zjištění prvků, které jsou potřebné pro správnou socializaci žáka. Pro vypracování této práce bylo čerpáno ze studijní literatury a sběru informací za pomoci dotazníkového šetření. K výběru tématu mě motivovala vlastní zkušenost.

Po ukončení 6. ročníku povinné školní docházky, jsem byl nucen přestoupit na jinou základní školu se sportovním zaměřením. Opustil jsem již zaběhnutý kolektiv spolužáků a snažil jsem se zapojit podobnou měrou do nového prostředí. Noví spolužáci měli mezi sebou vytvořené silné přátelské vazby a můj příchod byl pro ně narušením pospolitosti. Ze začátku se mnou jednali jako s nepřítelem a občas jsem se stával terčem posměchu a šikany. Postupem času jsem však získával čím dál více jejich důvěru. Zhruba po půl roce strastí, kdy se mé myšlenky upínaly k návratu na předchozí vzdělávací instituci, jsem konečně prolomil ledy. Od malička jsem se snažil být pro své přátele tím, kdo naslouchá a dokáže pomoci. Tato má vlastnost mi pomohla si postupně získat většinu nových spolužáků.

Problémy podobného charakteru jsou i dnes velmi aktuálním tématem a vyskytují se na většině škol a nejen tam. V čím nižším věku žák přichází do neznámého prostředí, tím těžší je pro něj začlenit se. Diskriminační postoj seřazeného kolektivu k nově příchozímu je pochopitelný. Člověk má v sobě od pradávna začleněné obranné mechanismy, které opatrně přistupují k neznámému. Velikost kolektivu udává i obtížnost, se kterou se do něj jedinec snaží začlenit.

V těchto případech je velice důležitá úloha učitele, který do značné míry může pomoci nově příchozímu k začlenění do prostředí třídy. Je dobré třídu upozornit na příchod nového žáka a představit ho. Pro rychlejší socializaci lze pověřit žáka některou ze třídních povinností, aby měl pocit důležitosti své přítomnosti. Také je více než vhodné delegovat stávajícího člena třídy, aby nováček seznámil s ostatními a ujal se ho jakožto průvodce životem školy. Tento delegovaný žák by měl být spolehlivý a přátelský.

Mé zkušenosti s problematikou socializace a špatným klimatem třídy ve mě vyvolaly zvědavost, jestli se poměry v dnešní době změnily.

2 Cíl a metodika práce

Cílem práce je zjistit, které prvky sociálního klimatu školní třídy jsou významné v procesu socializace nových žáků. Cíl práce je rozpracován do následujících hypotéz.

Formulace hypotéz:

- K úspěšnému začlenění žáka do třídy, je důležitá velikost kolektivu. Čím menší je počet jedinců ve třídě, tím je socializace jednodušší.
- Během socializace hraje roli rovnoměrný poměr chlapců a dívek ve třídě.
- Ve výběrových třídách se specifickým zaměřením je začlenění jednodušší.
- Socializace dívek je jednodušší než socializace chlapců.

Teoretická část práce čerpá z odborné literatury. Je zaměřena na typy tříd, rozložení tříd dle pohlaví a doporučené maximální velikosti kolektivu. Dále bylo čerpáno z výsledků dotazníkového šetření zaměřených na sociální klima školní třídy. Podklady dotazníku byly inspirací k vytvoření vlastních otázek.

Vytvořené dotazníky byly poskytnuty elektronickou formou vybraným základním a středním školám. Byly vybrány třídy se specifickým zaměřením, třídy bez určeného zaměření, třídy s větším počtem chlapců a třídy s větším počtem dívek. Výsledky dotazníku pomohly při formulaci otázek kladených účastníkům vzdělávacího procesu. Všechny odpovědi jsou pro lepší přehlednost zaneseny do grafů, které jsou uvedeny v praktické části práce. Grafy jsou opatřeny popisem zobrazeného výsledku a vztahu ke stanoveným hypotézám. Ve školních institucích probíhaly také rozhovory s žáky a kantory. Náhledy rozhovorů jsou přílohou této práce.

Získané informace z kvantitativního a kvalitativního výzkumu přispěly k ověření předem stanovených hypotéz. Některé hypotézy se ukázaly být správné a některé z nich byly vyvráceny.

3 Teoretická východiska

3.1 Sociální pedagogika

Sociální pedagogika je vědní disciplína, která se zabývá výchovnými problémy sociálních skupin mládeže a dospělých. Zabývá se rizikovými a sociálně znevýhodnění jedinci. Vliv na tyto skutečnosti mají zejména poruchy v rodině, náhradní rodinné péči, týrané, zneužívané, či jinak zanedbávané děti. Do problematiky sociální pedagogiky jsou začleněni i dospělý, zejména pak resocializace osob po výkonu trestu odnětí svobody. Sociální pedagogika je nedílnou součástí dnešní společnosti a vzdělávacího procesu mládeže (PRŮCHA a kol., 1995).

3.1.1 Charakteristika sociální pedagogiky

Sociální pedagogika je směs dvou vědních oborů, sociologie a pedagogiky. Z těchto disciplín přebírá základní myšlenky, podle kterých si určuje metody, cíle a obsah. Sociální pedagogika se dělí na sociální dimenze, kterou jsou dány sociálním rámcem, společenskými podmínkami a situacemi v konkrétní společnosti.

Dvojdimenzionální pojetí

Sociální dimenze je v současnosti velmi důležitá. Ovlivňuje ji společnost a nepřetržitý rozvoj technologií. Do těchto technologií zapadá také vliv počítačových a sociálních sítí. Tato vědní disciplína se pokouší prozkoumat sociální procesy, které brání správné socializaci jak jedinců, tak skupin (PROCHÁZKA, 20012).

Pedagogická dimenze vzniká z potřeby pedagoga reagovat na problémy společnosti. Cílem této dimenze je realizace výchovy, prevence, převýchovy a řídit tak životní situace jedince. Ohled je brán na potenciál a předpoklady. Tento proces napomáhá k výchově osobnosti a součinnosti s druhými (PROCHÁZKA, 2012).

Sociologie

Sociologie je nejobecnější společenskou vědou, což vysvětluje návaznost na ostatní vědy. Tyto vědy patří do skupiny kulturních věd. Specifickým znakem sociologie je obecnost a univerzálnost. Hlavním faktorem sociologie je, že každý společenský jev, proces či vztah, se může stát její součástí. Každý z jevů má návaznost k jinému jevu. Studium jednotlivých jevů se dobereme k lepšímu porozumění společnosti (LINHART a kol., 1996).

Vše, čím se sociologie zabývá, je spojeno se sociálním životem společnosti. Lidé se dostávají do vzájemné interakce v mnohých různorodých situacích. Můžeme tak říci, že každý z nás je svým způsobem sociolog.

Pedagogika

Veřejnost chápe pojem pedagogika jako soubor praktických postupů a návodů, uplatňující se ve vzdělávacím procesu (PRŮCHA, 2009)

Sociální pedagogika, jakožto i jiné vědní obory, se ve svém vývoji, v různých obdobích, stávala více či méně významnou. Hlavním rozdílem od pedagogiky je přístup k objektu výchovy. Klade význam na skupinu, nikoliv na jedince. Zabývá se širšími souvislostmi prostředí. Rozdílnými jsou také cíle, metody a prostředky, které jedince neovlivňují přímo, nýbrž jedinec je ovlivňován skrze podmínky prostředí a sociální vazby (BAKOŠOVÁ, 1994).

Širší pojetí sociální pedagogiky

Toto pojetí je orientováno na celou populaci. Zabývá se propojením individuality a společnosti. Snaží se nalézt cestu k usnadnění procesů jako je akulturace a socializace. Prostřednictvím výchovy a vzdělávání se snaží posílit pozitivní složky života a neapeluje pouze na redukci či odstranění negativních společenských projevů chování. Tento přístup je komplexní k jedinci i skupině. Proto sociální pedagogika čerpá ze závěrů a poznatků dalších vědních oborů (PROCHÁZKA, 2012).

Užší pojetí sociální pedagogiky

Užší pojetí sociální pedagogiky se zabývá výchovným působením. Především se zaměřuje na sociálně znevýhodněné skupiny mládeže i dospělých (PRŮCHA a kol., 1995).

Sociální stát zcela nepřekoná nerovnosti mezi sociálními vrstvami, zdravými a nemocnými. Těmito procesy se zabývá sociální pedagogika a sociální práce (KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2001).

3.1.2 Cíle sociální pedagogiky

Cílem sociální pedagogiky je popisování a analyzování prostředí, které člověka obklopuje a dokumentovat působení tohoto prostředí na člověka. Tato vědní disciplína zkoumá, jak zajistit pomoc v přizpůsobení se na zvyšující nároky na životní podmínky. Zaměřuje se na jedince či skupiny s projevem rizikového chování. Především se soustředí na tyto globální společenské problémy:

- Generační,
- Etnické,
- Multikulturní,
- Ekologické,
- Problémy technizace a další.

Klademe důraz na zdravý životní styl a hodnotné využití volnočasových aktivit. Dále se zaměřuje na správnou komunikaci, fungování mezilidských vztahů a zvládání těžkých životních situací. V neposlední řadě maximálně uplatnit poznatky v praxi, jak v rámci profese sociálního pedagoga, tak učitele a dalších výchovných pracovníků (KRAUS, 1998)

3.2 Historie sociální pedagogiky

Pedagogika a sociologie se prvně začaly ovlivňovat v 19. století a to díky rozvoji humanitních věd. Humanitní vědy ovlivnily svými poznatky pedagogický směr, který se vyvinul v pedagogiku sociální.

S příchodem do 20. století se sociální pedagogika vyvíjela nerovnoměrně, v našem prostředí její vývoj spíše stagnoval. Mezi sociologií a pedagogikou se vytvořilo mnoho disciplín:

- sociální pedagogika,
- sociologické pedagogika,
- pedagogická sociologie,
- sociologie výchovy.

Tyto disciplíny se zaměřují na člověka v procesu výchovy a vzdělávání v širším pojetí společnosti (HRONCOVÁ, EMMEROVÁ, 2009)

3.3 Socializace

Socializace je proces, jehož pomocí se jedinec snaží začlenit do společnosti. Je to proces celoživotní, jehož výsledkem je vytvoření sociální identity a osobnosti jedince a pramení již v raném dětství. Socializace je uskutečňována prostřednictvím sociálního učení (ZUBÍKOVÁ, DRÁBOVÁ, 2011).

V procesu socializace můžeme rozlišit fylogenetický a ontogenetický aspekt. Fylogenetický aspekt znamená formování druhových vlastností (lidské vědomí a řeč, zmoudření). Naopak ontogenetický aspekt je formování konkrétní osobnosti člověka. Pokud je proces socializace úspěšně ukončen, jedinec má v sobě zvnitřněné sociální normy, hodnoty a chování. Jestliže socializace není úspěšná, projevuje se problematickým vztahem ke společnosti, citovými poruchami (agrese, únik) a neadekvátní volní regulací (nerozhodnost, nedostatečná autoregulace).

Během života lidé prochází různými etapami socializace. V dnešní době dělíme socializaci na tři různé etapy:

- Primární socializace
- Sekundární socializace
- Terciální socializace

Socializace primární (raná, dětská), se vyznačuje sociální interakcí v rodinném kruhu a zahrnuje období předškolního věku. Dochází k identifikaci rodičovských a sexuálních rolí. Jedinec během této etapy přijímá normy, které jsou stabilní a platí, ale mohou se během života do jisté míry pozměnit. Raná socializace je u konce, pokud si jedinec ve svém vědomí vytvoří pojem zobecnělý druhý.

Socializace sekundární je proces, který je založen na širší sociální interakci, která už neprobíhá v rodinném kruhu. Jedinec je ovlivňován nejen rodiči, ale také vrstevníky, institucemi (škola, kroužky) a médií. Tato etapa probíhá v období školního věku, pubertě, adolescenci a jedinec už rozhoduje o sobě sám.

Terciální socializace se týká dospělých, jejich adaptace na nové životní skutečnosti, jako je soužití s partnerem, péče o děti, nebo pracovní povinnosti (OUDOVÁ, 2014).

Procesy socializace

Mezi procesy socializace patří humanizace, individualizace a socializace v užším slova smyslu (utváření My), kulturace a profesionalizace.

Podle humanizace člověk přichází na svět jako biologická bytost a až během ontogeneze se stává společenským jedincem. Socializace je proces, při němž se člověk začleňuje do společnosti. U jedince dochází k proměnám, postupně se vzdaluje od prvotního stavu lidského zvířete a stává se z něj kulturní bytost, schopná existovat ve společnosti.

Podle individualizace (personalizace), socializace nikdy nekončí, neboť jde o vývoj osobnosti, k níž patří osobní individualita, kterou se člověk liší od ostatních a sociální charakter, který je sdílen členy jedné společnosti, nebo společenství.

Socializace dle kulturace je proces, při němž dochází k osvojení určité kultury společnosti (jazyk, kulturní zvyky, styl života, komunikace).

Profesionalizace, je proces socializace, při němž dochází k poznávání společensko-ekonomické dělby práce, vzdělávání a přijímání profesní role ve společnosti (OUDOVÁ, 2014).

Funkcionální pojetí socializace:

Kontinuita vývoje, uskutečňující reprodukci společnosti, se zajišťuje vytvořením, udržením a zpevněním společenského řádu, za pomoci utvoření a udržování základního hodnotového a normativního konsensu (HUDEČKOVÁ, ZAGATA, 2007).

Antropologické pojetí socializace:

Toto pojetí se zaměřuje na proces z hlediska člověka jako sociální bytosti. Člověk díky porozumění kultuře, internalizaci normativní složky a společenskému jednání, se učí žít ve společnosti cizích lidí. Popsaný učební proces je nutný pro zvládnutí sociálních situací, učíme se tak hraní sociálních rolí (HUDEČKOVÁ, ZAGATA, 2007).

3.3.1 Sociální komunikace

Sociální komunikace je o sdělování a přijímání informací v mezilidských vztazích. Zejména záleží na interakci (JANOUSĚK, 1998).

Komunikaci tvoří komunikátor, recipient a zdroj informace. Předávaná informace proudí jako signál, na příjemci signálu nezáleží, může být i neznámý. Rozhodující je signál vyslat i bez dostupnosti recipienta. Nutností každé komunikace je takzvaný znakový systém, nebo li jazyk, i když se nejedná o komunikaci řečovou (MUSIL, 2007).

Komunikaci můžeme také chápat jako určitý způsob řízeného chování, které probíhá mezi jedinci v sociálních skupinách. Tyto interakce rozdělujeme na fylogenetickou a ontogenetickou komunikaci (VYBÍRAL, 2009).

Každá skupina má svůj specifický způsob komunikace. Tento styl dorozumívání se odvíjí od charakteru skupiny, zda je v ní více chlapců či více dívek. V neposlední řadě komunikaci ve skupině ovlivňuje stáří jejích členů.

Členem skupiny je jedinec, který může být touto skupinou ovlivněn ve svých názorech, které mění, vytváří a zachovává dle přání kolektivu. Absolutní zachování vlastních postojů je v kooperaci se skupinou nemožné (KLAPILOVÁ, 1996).

3.3.2 Komunikace mezi vrstevníky

Komunikace mezi vrstevníky je nedílnou součástí lidského života. Každé nové setkání obnáší představování a pro další poznávání je potřeba komunikaci ovládat. V našem životě se mnohdy dostaneme do situací, kdy navazujeme vztahy se staršími nebo mladšími jedinci, avšak nejvíce se dostáváme do střetu s našimi vrstevníky z řad spolužáků a později kolegů v práci.

Díky kvalitní komunikaci mezi vrstevníky se mladiství mohou dobře naučit naslouchat druhým. Když má jedinec kamaráda, se kterým sdílí aktivity a tráví všechn čas, nemusí se dorozumívat slovně a poznají pocity tohoto druhého. Je zde vidět značný význam neverbální komunikace (ŘÍČAN, 2006).

Pro komunikaci nepoužíváme pouze jazyk. Pro zdůraznění mluveného projevu používáme neverbální signály a reakce na ně jsou někdy silnější než reakce na

samotný mluvený projev. Schopnost jedince odpovídat na komunikační signály je nedílnou součástí zapojení se do společenského života (HAYES, 2007).

V současné době sociální komunikaci mezi vrstevníky velmi ovlivňují informační a komunikační technologie. Vyjadřovací schopnosti mladistvých se zhoršují vlivem nadměrného užívání virtuálního prostředí pro vzájemné dorozumívání. Skupiny lidí se scházejí raději na chatu či ve virtuálním světě her, než aby dali přednost přímému kontaktu. Důležitá témata, která se mají probírat tváří v tvář, řeší po telefonu, což je neosobní a takovéto sdělení zásadních skutečností může být pro druhou stranu velice nepříjemné. Tento způsob sdělování informací je pohodlný, jelikož útočiště v pohodlí domova za komunikačním přístrojem dává člověku prostor pro manévrování, kterého není v osobní interakci schopen. S tím souvisí i úpadek přímého kontaktu a ovládnutí jazyka, jakožto nositele signálů. Tyto skutečnosti mají dopad na socializaci jedinců a jejich život ve skupinách, do kterých se v průběhu života musí zapojit. Příkladem nevyhnutelného začlenění do kolektivu za pomoci verbální komunikace je povinná školní docházka.

3.3.3 Aktéři školního socializačního procesu

Hlavními aktéry školního socializačního procesu jsou:

- rodiče,
- pedagogové a výchovní poradci,
- spolužáci.

Jednu z hlavních rolí během socializačního procesu hraje rodina, která je nejvýznamnější sociální skupina v období vývoje jedince. Její působení je nedílnou součástí správného začlenění. Dává dítěti první rady a zkušenosti, které ho ovlivní na celý život. Rodina by měla podporovat, udávat směr, poskytnout příležitosti a zázemí.

Velký význam pro vývoj jedince má chování členů rodiny k sobě samým, ale i k lidem, kteří do rodiny nepatří. Jak komunikují se sousedy, s lidmi na ulici a například u doktora. Chování členů rodiny jen zřídka kdy unikne pozornosti dítěte, které pak tyto názory a postoje přijímá za své (MATĚJČEK, 1986).

Pokud jedinci rodina neposkytuje dobré sociální podmínky, může to v budoucnu velmi ovlivnit jeho interakci se společností a pokusy o začlenění se do ní.

Další důležitou složkou školního socializačního procesu je pedagog a jeho komunikace s rodinou nového žáka. Zprostředkování seznámení žáka s ostatními spolužáky a začlenění do fungování třídy by mělo proběhnout v co nejkratším čase a formou, která odpovídá věku dané skupiny.

Formy začlenění do výuky:

- seznamování,
- společenské aktivity,
- pracovní činnosti,
- delegování třídními povinnostmi.

3.3.4 Vliv rodiny na duševní vývoj jedince

Rodinné prostředí hraje nepostradatelnou roli ve vývoji duševního zdraví jedince.

Období dětství dává základy intelektuálnímu a citovému životu jedince. Formuje jeho myšlení, zásady, vůli a svědomí (UHLÍŘ, 1947).

Během raného dětství se budují základy naší osobnosti. Duševní činnost se projevuje již v polovině prvního roku. Dítě začíná pozorovat věci kolem sebe, rozeznávat určité osoby a zvuky. Také se projevuje jeho silná fixace na matku.

Budoucí charakter dítěte se utváří v druhém roce života. V tomto věku se projevují první náznaky vůle. Ve třech letech se začíná utvářet soudnost, hodnocení okolí a poté i rozvoj fantazie.

Děti předškolního věku se nechávají často unášet svými představami, například při interpretaci nějaké situace či události. Tyto představy mohou být líčeny slovem, nebo i kresbou. Ve výsledku bývá děj do značné míry upravený a vymyšlený (ČAČKA, 2000).

V předškolním období si dítě postupně uvědomuje svou zranitelnost a začíná se bát neznámých věcí, prostor a osob. Dokáže rozlišit dobré od zlého a formuje svůj charakter, inteligenci, emoce a temperament. S nástupem do povinné školní docházky, by dítě již mělo být jakousi osobností.

Všechny tyto procesy vývoje jedince ovlivňuje rodina a prostředí, v němž se člověk pohybuje, a jejíž názory přijímá.

Prostředí domova má naprostou převahu nad vývojem vztahů dítěte. Emoční přístup samotných rodičů k dítěti, jejich sebekontrola a nervové rozpoložení, se v raném věku odráží na duševním stavu dítěte a často v něm navždy zakotví (UHLÍŘ, 1947).

3.3.5 Vliv vztahu dítě a matka na socializaci jedince

Už od útlého věku bývá vztah mezi dítětem a matkou velmi silný a je tomu tak i v pokročilejším věku jedince. Dítě postupně poznává, jak na jeho chování reaguje a snaží se tak regulovat projevy, aby dosáhlo žádoucí reakce ze strany matky. A stejně je tomu i naopak. Matka se učí poznávat, jaké jednání a činnosti činí dítě spokojeným. Dítě její chování oplácí důvěrou a ve chvíli kdy má nějaký problém, uchyluje se do bezpečného prostředí matčiny přítomnosti. Ví, že mu vždy dokáže pomoci a poradit.

Pokud ovšem dítě nemá k dispozici tuto péči ze strany matky, může to mít vliv na jeho chování ke svému okolí. Bez možnosti někomu sdělit svůj problém a absence rady a pomoci matky, se jedinec čím dál více uzavírá do sebe. Bývá pro své okolí neoblíbený a může se stát terčem posměchu a šikany.

3.3.6 Negativní ovlivnění dítěte

Pokud je dítě během svého vývoje negativně ovlivňováno svým okolím, může to mít negativní důsledky pro jeho budoucí život ve společnosti i se sebou samým. Lidské nevědomí obsahuje všechny naše vzpomínky, informace a zkušenosti. Pokládá za skutečné vše, čemu věříme. Jsou to určité představy, které máme o životě, představy o tom, co je dobré a co není, osobní postoje a zásady, podle kterých se snažíme žít. Nevědomí tedy netřídí myšlenky na dobré či špatné, ale hodnotí je podle našich představ.

I když je našemu nevědomí vsugerováno něco nesprávného, přijímá ji jako sugesci správnou a dále ji používá v průběhu svého života, jelikož se stává jeho součástí (MURPHY, 1993).

V dětství je pro nás rodič nejvyšší možnou autoritou a osobou, kterou si maximálně idealizujeme. V tomto období je pro dítě nemožné pochopit, že by rodič byl schopen udělat něco zlého. Pokud je však jedinec od útlého věku rodičem

kritizován a shazován, vysvětlí si to jako důsledek své neschopnosti a tento fakt si vsugeruje.

Mysl dítěte je plná otázek. Kdo jsem? Proč jsem? Kam patřím? Všechny tyto otázky se týkají jeho identity, na které staví celý život a své chování a úsudky. Tudiž je dětská mysl značně ovlivňována úsudky začínajícími slovy: „ty jsi“ (BIDDULPH, 1997).

Jedinci jsou negativně ovlivňováni zejména výroky rodičů, které běžně v komunikaci s dítětem používají a nevědomě ho tak zraňují a shazují. Příklady situací, při nichž rodič nevědomky a nechtěně dítě ponižuje:

- v rodinném prostředí:
 - ty jsi líný, hloupý,
 - dej to sem, jsi úplně k ničemu,
 - hej, sloní uši! Máš tu jídlo.
- na veřejnosti:
 - podívej se, proč se nechováš jako támhleten chlapeček,
 - no jo, moc chytrosti nepobral (BIDDULPH, 1997).

Tyto výroky rodičů sice v dané situaci nepůsobí dlouhodobě, ale dítěti se ukládají do jeho podvědomí. V životě jedince se pak mohou projevit, nebo dokonce zakořenit.

Ovšem i opačné chování rodičů k dítěti ho může negativně ovlivnit. Pokud je jedinec během svého dospívání neustále chválen a přeceňován, nedokáže si později připustit své chyby a cítí se být neomylný. Příklady situací, kdy je dítě negativně ovlivňováno neustálou chválou ze strany rodičů:

- v rodinném prostředí:
 - ty jsi tak výjimečný,
 - to je pro tebe moc jednoduché
 - ostatní děti ti nesahají ani po kotníky.
- na veřejnosti:
 - to můj Kája je ve fotbale daleko lepší než ten váš kluk,
 - nikdo ho nedokáže pochopit,

- nemají ho rádi, protože mu závidí.

Proto by si každý rodič měl nejdříve pořádně rozmyslet, jak bude na dítě reagovat a jaká slova použije. Je důležité si uvědomit, že naše výroky k jeho osobě ho můžou ovlivnit v průběhu života.

3.3.7 Vliv autoritativního stylu výchovy na dítě

Autoritativní styl výchovy praktikuje značný počet rodičů a přitom si neuvědomují, jak je tento styl rizikový a pro dítě do budoucna nebezpečný. Rodiče, kteří si nepřipouštějí svou chybu a nehodlají s dítětem diskutovat, toto považují za správné a pro výchovu zcela nezbytné. Často používají argumenty typu:

- proutek se má ohýbat, dokud je mladý,
- co z něj jednou bude, když nad sebou nebude mít pevnou ruku,
- mě rodiče také tak vychovávali.

Jejich styl výchovy je často odrazem výchovou, ve které vyrůstali. A protože pro ně byla tato výchova dobrá, je samozřejmě dobrá i pro jejich děti. Tito rodiče po svých dětech požadují naprostou poslušnost, které když se jim nedostane, začnou trestat:

- zákaz chození ven s kamarády,
- zákaz dívání se na televizi,
- sebrání mobilního telefonu,
- odepření přístupu na počítač a internet.

Tyto zákazy mohou trvat i několik dní, někdy i týdnů. Autoritativní styl výchovy bývá spojován s chováním, které někdy hraničí až s agresí. Netolerantní rodiče na své potomky často křičí, mohou jim i vyhrožovat, nebo je ponižovat. Přitom za jejich špatnou náladou ani nemusí stát neposlušné chování dítěte. Jejich agrese může pramenit například ze špatného partnerského vztahu, z problémů, které mají v práci, nebo hold jen ze špatného vyspání.

Takovéto chování rodičů brání správnému vývoji lidské psychiky a duševnímu vývoji. Pokud je dítě často trestáno a ponižováno, ubíjí to jeho vnitřní osobnost a jeho poslušnost je založena pouze na strachu z rodičů. To se pak projeví i na jeho sociálním chování ve společnosti jiných lidí. Takovéto děti bývají často zamlknuté,

nezralé, ostýchavé a bázlivé. Lidé, kteří vyrůstali pod pevnou rukou autoritativního rodiče, nemají dostatek důvěry sami v sebe, chybí jim silná osobnost a schopnost seberealizace.

3.3.8 Vliv pasivního stylu výchovy na dítě

I tento styl výchovy není dobrý pro správný vývoj jedince. Rodiče, kteří praktikují tento styl výchovy, nejsou schopní dítě správně vést. Neukládají mu žádné povinnosti a nestarají se o to, co dělá. Prakticky ho nevychováávají a nechávají dítě, ať si dělá, co chce. Jeho špatné chování netrestají a dokonce jeho neposlušnost tolerují.

Tito rodiče často dělají vše, co po nich jejich ratolest požaduje a co si vynucuje. Neuvědomují si, že když se dítě naučí, že vše co chce, si vynutí, bude to tak praktikovat i v budoucnu. Nebo si to i uvědomují, ale nic s tím nedělají, protože chtějí, aby jejich dítě bylo spokojené za každou cenu. Jedinec nemá stanoveny žádné meze a může si dělat, co chce. V některých případech může docházet i k šikaně rodiče ze strany dítěte.

Jedinci vyrůstající bez výchovných mezí stanovené rodičem, bývají v budoucnu sociálně neschopní. Nedokážou pochopit, že jim každý nedá, co chce. V práci mají neshody s autoritami, které neumí poslouchat. Jejich názor je nedotknutelný a ostatní názory jsou špatné. Takoví lidé mívají v životě velké problémy a často bývají úplně sami.

Rodiče praktikující pasivní výchovu často dítěti ustupují. Všechny ty ústupky a tolerance neposlušného chování může vyústit až k emocionálnímu výbuchu. Rodič se pak přehnaně agresivně snaží dítě upokojit, nebo se z celé situace emocionálně zhroutí.

Správné vedení dítěte se nachází někde mezi autoritativním a pasivním stylem výchovy. Rodič by měl stanovit určitá pravidla, která jedinec bude dodržovat. Pokud tyto pravidla nedodrží, přijde nějaké potrestání. Ale dítě by mělo mít možnost se také vyjádřit k dané situaci, nebo problému a pokusit se své jednání obhájit. Může se stát, že se rodič pouze unáhli. Poté je však důležitá omluva a vzájemná komunikace. Pokud dítě provede něco, co má zakázané, co se nesmí, je dobré mu vysvětlit, proč právě toto nemá dělat. Obeznamit ho s možnými důsledky jeho chování a poučit ho,

aby to vícekrát nedělalo. Je možné přistoupit i k některému z trestů, ovšem tyto tresty by neměly mít dlouhého trvání, zvláště pak, když je dítě ještě malé.

Každý z nás občas potřeboval nad sebou pevnou ruku. Ta nás ale také chrání. Že nám občas rodiče zakazují dělat některé věci, co my dělat chceme, neznamená, že nás nemají rádi. Právě naopak. Ví, že by to pro nás mohlo být nebezpečné. Bohužel toto děti během svého dospívání vidí jen zřídka. Až postupem času si uvědomují, jak skvělé rodiče mají a že ti to s nimi vždy mysleli jen dobře.

3.3.9 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení lze též pojmenovat jako sociální exkluzi. Pojem sociální vyloučení se vyvinul z předešlého užívaného pojmu sociální "chudoba". Tento pojem se postupem času zdál být nedostatečně výstižný, jelikož popisoval spíše nedostatky hmotných zdrojů. V sociální exkluzi jde však především o nedostatečnou kvalitu sociálních vztahů. Jedno s druhým sice úzce souvisí, ale není to pravidlem. Sociálně vyloučeným člověkem se může stát jak chudý jedinec, tak materiálně zajištěný. Nedá se tedy říci, že tento problém se týká pouze skupin ze sociálně vyloučených lokalit, ale jde o problém komplexní napříč celou společností (MORAVEC, 2006).

Jiné teze popisují sociální vyloučení jako proces, který jednotlivce i skupiny či celé oblasti sdružování lidí do komunit odstaví od přístupu ke zdrojům, nezbytným k participaci na životě společnosti. Společenským životem se rozumí sociální, ekonomická i politická a občanská aktivita. Nemožnost zapojení do těchto procesů má mnoho příčin, zejména:

- chudoba,
- diskriminace,
- nedostatečná vzdělanost,
- špatné životní prostředí,
- etnická příslušnost (NAVRÁTIL, 2003).

Nejjednodušší popis pojmu sociální inkluze je takový, že člověk, rodina či domácnost nebo celé společenství jsou vyloučeni ze sociálního života a chodu sociálních institucí, ke kterým má zbytek společnosti přístup (MORAVEC, 2006).

Do nepříznivé situace sociálního vyloučení se můžeme dostat vlivem mnoha faktorů. Nejvíce mohou tento stav zapříčinit vlivy vnější, kam řadíme změny na trhu

práce, sociální politiku státu a diskriminační vlivy prostředí. Další možnost pádu na okraj společnosti ovlivňují vnitřní vlivy, kam řadíme znechucení z dlouhodobé nezaměstnanosti, nedostatečnou kvalifikaci a motivaci spolu s neschopností finanční správy vlastního majetku. V důsledku toho upadá jedinec či skupina do zadluženosti. Cesta do sociální inkluze má mnoho variant, které nazýváme mechanismy sociálního vyloučení. Patří sem vyloučení:

- prostorové,
- ekonomické,
- kulturní,
- symbolické a sociální (BROŽ a kol., 2007).

3.3.10 Vliv sociálního vyloučení na vzdělávání

Jedním z hlavních faktorů lidí žijících v sociálně vyloučených oblastech je nízká úroveň vzdělání. Pohled rodičů na vzdělávání svých dětí je velmi ovlivněn mírou jejich dosaženého vzdělání. Lidé žijící v podobných lokalitách mají často dokončenou jen povinnou školní docházku, kterou absolvovali na již dnes bývalých zvláštních školách. Získání základního vzdělání pak bývá nejvyšší metou, kterou jsou schopni jejich děti přijmout. Pro jejich nízkou úroveň vzdělanosti jsou na současném otevřeném trhu práce zcela neuplatnitelní. Do jisté míry je jejich nezaměstnanost také ovlivněna stále se objevujícími diskriminačními faktory (SVOBODA, 2010).

Pro obyvatele sociálně vyloučených oblastí je charakteristická orientace na přítomnost. Ta se pak ve většině případů odráží v jejich přístupu ke vzdělávání, na které je nahlíženo z momentálního pohledu. Škola dítě nebaví, jelikož nemá dostatečnou motivaci ze strany rodiny a okolí. Demotivace ke studiu je zapříčiněna špatným chápáním souvislostí, mezi vzděláním a budoucím uplatněním na trhu práce (KAJANOVÁ, 2010).

Nezařazení vzdělání do základních priorit je způsobeno též stresovými vlivy okolí. Stresové faktory mohou vyvolat pocity sebe ohrožení, což je důvod, proč vzdělání nebývá pro sociálně vyloučené jedince potřebné (URBAN, 2010).

Vývoj osobnosti do značné míry ovlivňuje školní zralost, připravenost a školní úspěch. Pro správný vývoj osobnosti jsou důležité tři faktory:

- dědičnost,
- výchova,
- sociální prostředí.

Z toho je patrné, že děti ze sociálně vyloučených oblastí mají velkou nevýhodu oproti dětem, které jsou vychovávány v rodinách se sociálně ekonomickým zabezpečením. Z tohoto důvodu se rizika školního neúspěchu zvyšují, což poté koresponduje s jejich těžkým začleněním do společnosti (MORVAYOVÁ, 2008).

V České republice zákony na tyto skutečnosti pamatují povinnou školní docházkou. Ovšem i v dnešní době se můžeme setkat s lidmi, kteří základní stupeň vzdělání nedokončili, nebo i s lidmi, kteří jsou negramotní. Většinou to bývají jedinci, kteří neměli v dětství dostatečné rodinné zázemí. Tito lidé se, pak většinu svého života, pohybují na okraji společnosti, jen těžko shání práci a mívají sklony ke kriminalitě.

Pevným rodinným zázemím a získáním určitého stupně vzdělání se tak dá předejít budoucímu sociálnímu vyloučení.

3.4 Sociální klima třídy

Lidé, kteří se pohybují ve vzdělávacím procesu, se shodují na tom, že učení a chování žáků je ovlivněno nejen individualitou, ale také prostředím, ve kterém se žák pohybuje. Jedná se především o konkrétní školní třídu, nebo li skupinu vrstevníků, kteří ovlivňují jedince v jeho názorech a postojích a mají na něj větší vliv, než pedagogové a rodina. Proto je velmi důležité, do jaké skupiny se jedinec dostane. Pokud se žák připojí ke špatné partě, může se to odrazit na jeho chování a výsledcích ve škole. V těchto situacích je nezbytná okamžitá komunikace vzdělávací instituce s rodiči žáka, čímž se dá předejít budoucím nepříjemným problémům žáka. Proměnné ovlivněné individualitou a školním prostředím:

- chování žáků mezi sebou,
- chování k učiteli,
- školní úspěchy či neúspěchy.

O sociálním klimatu školní třídy hovoříme v takovém případě, že se jedná o třídu ve vzdělávací instituci (ČÁP, MAREŠ, 2001).

Klima třídy se sestává ze všech účastníků vzdělávacího procesu, kteří navštěvují společnou třídu, ať už se jedná o vzdělávané, tak o vzdělávající.

Jedna z definicí třídního klimatu jej popisuje jako subjektivní hodnocení a sebehodnocení vnímání, zážitků, emocí a vzájemné interakce účastníků, kteří spoluutvářejí a využívají vyvolanou edukační a jinou činnost v daném prostředí (ČAPEK, 2010).

Definice podle pedagogického slovníku říká, že klima třídy je proměnná sociálně psychologického charakteru, která určuje náladu, postoje a vztahy ve společnosti dané třídy. Rozlišuje se klima probíhající a klima žádoucí. Tím rozumíme takové klima, které právě probíhá a je aktuální, ale nemusí být v souladu s přáním žáků (PRŮCHA, 1998).

Sociální klima třídy je vytvářeno nejen během výuky, ale i na školních výletech, během přestávek, ve školní družině, či na zájmových kroužcích organizovaných školou. Každá třída je svým způsobem specifická, má vlastní sociální klima a svou hierarchii. Skládá se ze silnějších jedinců, kteří jsou obklopeni těmi slabšími. Slabší jedinci se skrývají za těmi silnějšími, ať už z důvodu pocitu bezpečí, tak kvůli snazšímu začlenění do kolektivu. Role ve třídě jsou od počátku takřka neměnné, vždy se vyskytují jedinci pilní a pracovití a jejich protikladem jsou žáci s odporem k učení, vyhledávající jakékoli usnadnění jejich postupu ve vzdělávacím procesu. Pro svoji lenost jsou schopni doslova parazitovat na školních úspěších svých vrstevníků a nebojí se použít přetvářky a falešného pocitu přátelství, kterým se snaží docílit důvěry a následné pomoci od schopnějších spolužáků.

Využívání ostatních spoluúčastníků klimatu třídy vyžaduje mistrné ovládnutí techniky jemné manipulace. Ovšem v mnohých případech se kýžené informace a pomoc od úspěšnějších druhů vyžaduje násilným způsobem. Pak se dostáváme jen krůček k pojmu šikana. Apelováním na city empatičtějších jedinců poskytuje agresorovi prostor k manévrování a požadavky se postupem času zvyšují. Dalším stupněm je pak projev přímé agrese a násilí z důvodu zájmu o lepší výsledky. V takové chvíli by měl zasáhnout pedagog. Umění rozpoznat fungování třídy a mít přehled o skupinkách slabších a silnějších jedinců, dává možnost včasného zásahu v případě vznikající nevhodnosti a parazitování na ostatních. Samozřejmě kooperace

ve skupinkách složených ze silnějších i slabších žáků s přidělením daných aktivit, tyto rizika snižují a rozdíly ve výkonnosti mohou být do značné míry regulovány.

Kvalitní sociální klima je známkou dobrých vzájemných vztahů ve třídě, bezproblémové komunikace, spolupráce mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli. Velkou úlohu při tvoření kvalitního sociálního klimatu hraje pestrá a zajímavá forma výuky. Potíže s prospěchem nelze správně napravovat, pokud není kvalitně zmapováno klima třídy, kterou neúspěšný žák navštěvuje (ČÁP, MAREŠ, 2001).

3.4.1 Typologie klimatu třídy

Typologie školních tříd:

- vyrovnaná,
 - harmonická skupina vyznačující se pozitivní a klidnou sociální atmosférou,
- rapsodická,
 - nevyrovnaná skupina bez pevných přátelských vztahů, intelektuálně a pracovně pasivní,
- lhostejná,
 - nespolupracující skupina bez motivace k pracovnímu výkonu,
- opoziční.
 - konfliktní skupina zejména ve vztahu k učitelům a výuce jako celku (GERÉB, 1978).

3.4.2 Faktory ovlivňující socializaci

Procesy, ovlivňující socializaci se dělí do několika skupin. První skupinou jsou procesy přírodní, neboli biologické. Sem patří prostředí přírody, se kterou je člověk ve styku a geneticky zděděné informace pro socializaci. Další skupinou jsou psychologické procesy, mezi které patří zvnitřňování a ustálení hodnot a zvnitřňování forem jednání, interakce individualit se společností a naopak. Mezi faktory ovlivňující socializaci také patří sociálně psychologické procesy, kam řadíme vztahy, neboli komunikaci a spolupráci, pozice, neboli status získaný výkonem určité práce a role, která se vyznačuje žádoucím jednáním v určité pozici. Poslední skupinou faktorů ovlivňující socializaci jsou procesy sociologické. Sem řadíme

skupiny, ve kterých vznikají trvalé vztahy, uspokojující potřeby a zájmy jedinců, instituce, neboli vzory jednání v subkulturách a organizace, jakožto prostředek k vedení lidí a nástroj pro uskutečňování cílů a snů jedinců, skupin a institucí (MCCLELLAND, 1976).

4 Praktická část práce

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit, které prvky sociálního klimatu školní třídy jsou významné v procesu socializace nových jedinců. Na začátku práce byly stanoveny hypotézy, které prostřednictvím výzkumného šetření budou potvrzeny, nebo vyvráceny.

Formulace stanovených hypotéz:

- K úspěšnému začlenění žáka do třídy, je důležitá velikost kolektivu. Čím menší je počet jedinců ve třídě, tím je socializace jednodušší.
- Během socializace hraje roli rovnoměrný poměr chlapců a dívek ve třídě.
- Ve výběrových třídách se specifickým zaměřením je začlenění jednodušší.
- Socializace dívek je jednodušší než socializace chlapců.

4.2 Charakteristika metod a prostředků pro získávání a zpracování dat

Pro průzkum mezi žáky vybraných základních a středních škol v České republice byla použita metoda dotazníkového šetření. Dotazník byl tvořen 18 uzavřenými a otevřenými otázkami, které se týkaly sociálního klimatu třídy a začlenění nových žáků do kolektivu. Otázky byly vytvořeny tak, aby bylo možné potvrdit, nebo vyvrátit stanovené hypotézy.

Dotazník byl respondentům rozeslán jak v internetové formě, pro jednodušší získání a zpracování výsledků, tak i v tištěné formě, pro větší reliabilitu výsledků. Výsledky kvantitativního šetření jsou zpracovány pomocí internetové dotazníkové služby Survio. S touto službou jsem se seznámil již během studií na Institutu vzdělávání a poradenství. Poskytuje grafické zpracování dotazníku, výstup výsledků v grafické podobě a snadné šíření pomocí odkazu mezi cílovými respondenty. Stačí se pouze zaregistrovat. Každý z dotazníků byl opatřen průvodním textem, aby oslovení účastníci výzkumného šetření věděli, k čemu budou jejich odpovědi použity a jakým způsobem.

Další data byla získávána prostřednictvím rozhovorů s vybranými žáky a učiteli ze základních a středních škol. Otázky se opět týkaly zejména sociálního klimatu v

jejich třídě, a jaké mají zkušenosti se socializací nových žáků. Rozhovory proběhly se dvěma učiteli a dvěma žáky. Pár učitelů zastupoval jednu základní školu a jednu střední školu. Pár žáků měl obdobné zastoupení. Odpovědi byly zapisovány do připraveného záznamového archu, který byl vytvořen v prostředí Microsoft Office Word. Odpovědi na stanovené otázky jsou uvedeny jako příloha této práce.

4.2.1 Dotazník

Sociální klima školní třídy

Dobrý den, jmenuji se Petr Urban a jsem studentem Institutu vzdělávání a poradenství na České zemědělské univerzitě v Praze. Sbíráám informace pro praktickou část své bakalářské práce a rád bych Vás tímto požádal, o jeho vyplnění. Dotazník je určen pro žáky základních a středních škol. Odpovědi jsou zcela anonymní a dotazník Vám nezabere více než 5 minut.

Své odpovědi na uzavřené otázky zakroužkujte.

1. Věk ...

2. Jste: žena muž

3. Ve Vaší třídě je:

- a) méně než 15 žáků
- b) 16-20 žáků
- c) 21-28 žáků
- d) 29 a více žáků

4. Ve Vaší třídě je:

- a) více děvčat
- b) více chlapců
- c) rovnoměrný počet chlapců a dívek

5. Vaše třída je:

- a) se sportovním zaměřením
- b) s jazykovým zaměřením
- c) s jiným zaměřením
- d) bez specifického zaměření

6. Pokud jste uvedli jiné zaměření, uveďte jaké.

.....
.....

7. Žáci v naší třídě mají mezi sebou dobré vzájemné vztahy.

Ano - Ne

8. Vztahy mezi žáky a učiteli jsou v naší třídě dobré.

Ano - Ne

9. Pokud jste uvedli, že ne, z jakého důvodu?

.....
.....

10. V naší třídě byla třídním učitelem stanovena jasná pravidla, která se musí dodržovat.

Ano - Ne

11. Náš třídní učitel se k nám chová více kamarádsky než autoritativně

Ano - Ne

12. Naše třída je během vyučování příliš hlučná.

Ano - Ne

13. Setkali jste se někdy s příchodem nového žáka do Vašeho kolektivu?

Ano - Ne

14. Pokud jste uvedli, že ano, jak Vaše třída nového žáka vnímala?

.....
.....

15. Pomohl třídní učitel novému žákovi se začlenit do Vašeho kolektivu?

Ano- Ne

16. Pokud jste uvedli, že ano, jak?

.....
.....

17. Pokusil jste se vy někdy pomoci se začleněním nového žáka?

Ano - Ne

18. Pokud jste uvedl, že ano, jak?

.....
.....

Děkuji za Váš čas při strávení vyplňováním tohoto dotazníku.

4.3 Průběh výzkumného šetření

Dotazníkové šetření bylo prováděno na technických, humanitních, sportovních, jazykových a uměleckých středních školách a na základních školách. Celkem se do výzkumného šetření zapojilo 100 žáků. Po dohodě s vedením školy, kdy mi bylo umožněno provádět kvantitativní šetření, jsem dotazník v elektronické podobě odeslal na email vedení školy, který byl žákům poskytnut na hodinách informatiky a také v tištěné formě poštou, abych mohl každý dotazník vyhodnocovat zvlášť. Dotazníky byly odeslány na začátku února 2015. Výsledky šetření se ze škol vracely zhruba po 14 dnech. Nevhodné odpovědi se objevovali jen sporadicky a díky tomu bylo jednodušší zpracovat výsledky.

Dále byl připravený kvalitativní výzkum v podobě rozhovorů. Během komunikace s vedením škol byla škola požádána, zda by některý pedagog byl ochoten se tohoto šetření zúčastnit. Podařilo se dohodnout s jedním pedagogem ze základní a s jedním pedagogem ze střední školy. Nutností bylo do kvalitativního šetření zapojit také účastníky sociálního klimatu třídy z řad žáků. Byli vybráni dva jedinci, jeden ze základní a jeden ze střední školy. Rozhovory s učiteli i žáky probíhali osobně. Oběma skupinám bylo položeno 10 otázek, otázky pedagogů a žáků se lišily. Kvalitativní výzkum probíhal ve dvou týdnech, na přelomu února a března 2015, z důvodů konání jarních prázdnin. Otázky i samotné odpovědi učitelů a žáků jsou uvedeny v příloze bakalářské práce.

5 Zhodnocení výsledků

Data byla získána celkem od 100 respondentů. Od žáků navštěvující školy bez zaměření bylo 37 vyplněných dotazníků, 16 odpovědí ze tříd se sportovním zaměřením, 12 odpovědí od žáků navštěvujících třídy s jazykovým zaměřením a 35

dotazníků od jedinců, kteří navštěvují školy s jiným zaměřením. Z těchto 35 respondentů, 8 uvedlo, že navštěvují třídy s výtvarným a hudebním zaměřením, 7 odpovědí od žáků se zaměřením na hereckou tvorbu a po 5 odpovědích od jedinců, navštěvující třídy se zaměřením na výpočetní technologie, právní administrativu, ekonomiku a od žáků z matematicko-fyzikálního oboru.

Všechny dotazníky byly vyplněny správně, u žádné otázky se nestalo, že by na ní žáci odpověděli nesprávně z důvodů špatné formulace. Ve většině případů odpovědi respondentů byli relevantní a použitelné pro výzkum. Odpovědi, které byly buď hrubé, nebo nevhodné, se objevily jen zřídka a jejich počet byl tak zanedbatelný. Doplnující otázky byly pro dotazované nepovinné, tudíž se každý mohl rozhodnout, zda na ně chce odpovídat. Tato volba povinných a nepovinných otázek a jejich vhodná formulace, pomohla získat relevantní odpovědi.

Výsledky, z dotazníkového šetření, jsou dále podrobně rozepsány v bakalářské práci. Všechny stěžejní otázky dotazníku jsou pro lepší přehlednost opatřeny grafickým zpracováním.

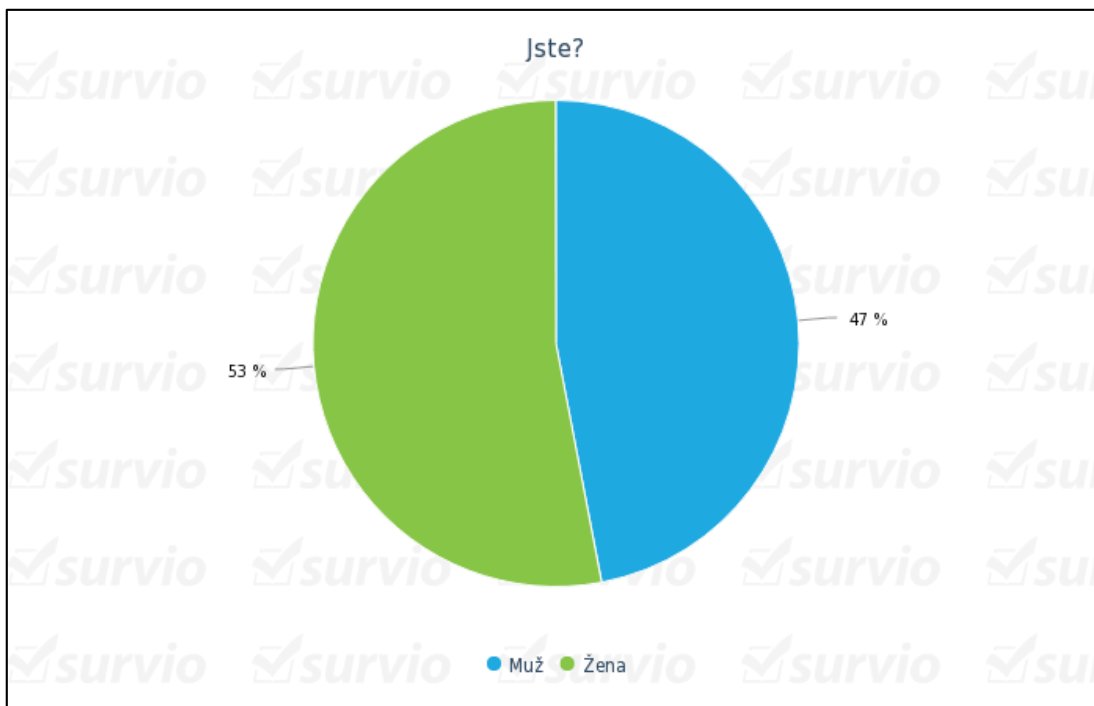
5.1 Souhrnné vyhodnocení

Souhrnné vyhodnocení se zaměřuje zejména na podrobnější popis a hodnocení otázek, použitých v dotazníkovém šetření. Pro co možná nejpřehlednější názornost je většina otázek vyhodnocena v procentech a graficky zanesena do grafů. Na začátku dotazníku byly zvoleny jednoduché otázky, kde respondenti uvedli své pohlaví a věk. Následně už přicházely důležitější otázky, které byly stěžejní pro výsledek celé práce.

Rozložení respondentů dle pohlaví

Z následujícího grafu je patrné, jaké procento žen a jaké procento mužů, bylo respondenty dotazníkového šetření. 53% účastníků výzkumu, byly ženy a 47% účastníků tvořili muži. Rozložení respondentů dle pohlaví bylo takřka stejné a díky tomu bylo možné získat výsledky z pohledu obou pohlaví.

Graf č. 1 - Rozložení účastníků dotazníkového šetření dle pohlaví

Z hlediska pohlaví jsou skupiny respondentů vyrovnané, přestože byl dotazník rozeslán do škol v elektronické podobě. Lze tak shlédnout názory, postoje a pohledy žen a mužů.

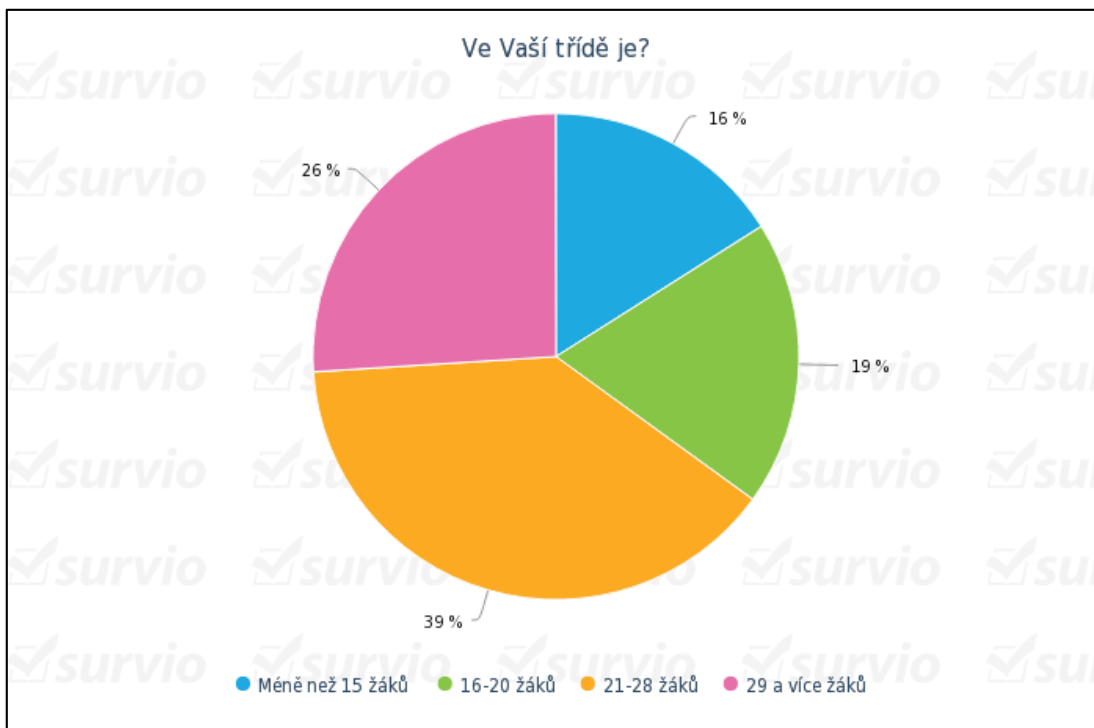
Věk respondentů

Nejčastěji odpovědi, celkem 20, přicházely z okruhu žáků, kterým bylo 15 let, což odpovídá stupni devátých tříd základní školy, nebo prvním ročníkům středních škol. Mnoho odpovědí také bylo obdrženo od respondentů, kterým je 16 let. Tento věk uvedlo 18 dotazovaných. Další odpovědi, celkem 62, poskytli respondenti ve věkové skupině od 11 do 19 let. Cílovou skupinu uvedenou v úvodu dotazníku se tak podařilo naplnit.

Počet žáků ve třídě

Z tohoto grafu můžeme vyčíst, jaká je rozmanitost počtu žáků ve třídě na českých základních a středních školách. Nejvíce, tedy 39% respondentů uvedlo, že jejich třída má 21 až 28 žáků. Dále 26% uvádí, že jejich třídu navštěvuje 29 a více žáků, 19% že třídu tvoří 16 až 20 žáků a zbylých 16% respondentů navštěvuje třídu s méně než 15 žáky.

Graf č. 2 - Počet žáků navštěvující jednu třídu

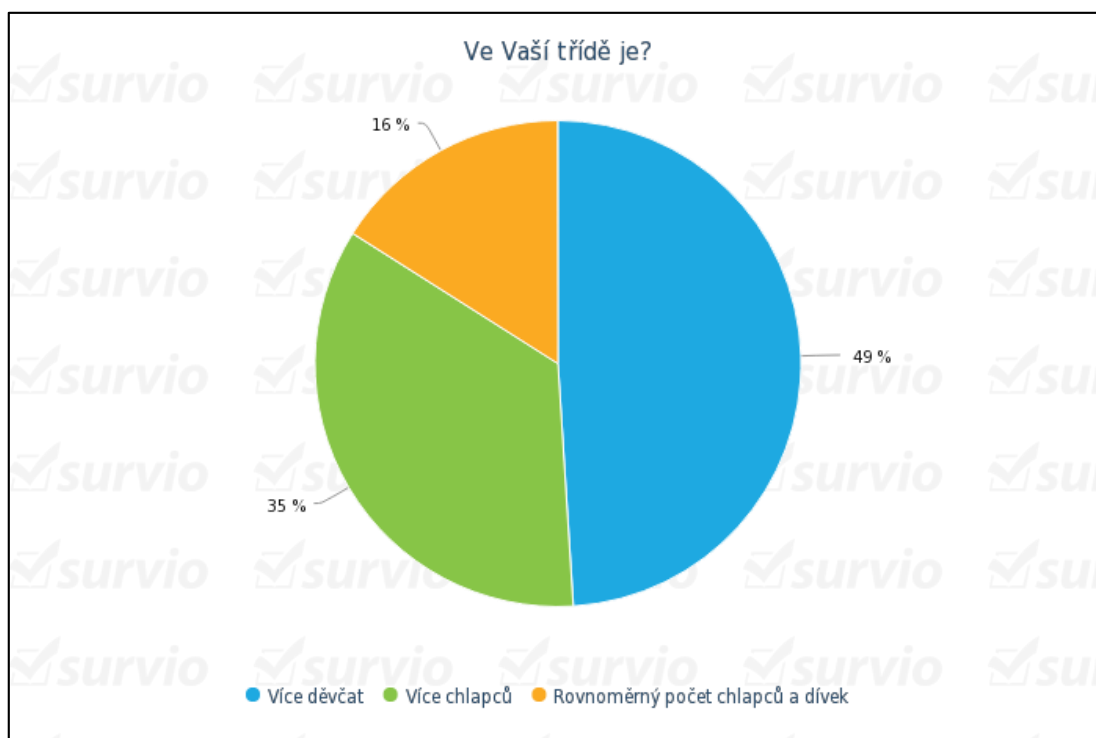

Zajímavý je fakt, že 26% účastníků uvedlo, že navštěvují třídu s 29 a více žáky. Školský zákon přitom uvádí, že maximální počet žáků na jednu třídu je 30. V rámci udržení kvalitní výuky ve třídě je dobré regulovat počet žáků. Čím menší je počet žáků na jednu třídu, tím více individuálně se jim může pedagog věnovat.

Rozložení třídy podle pohlaví

Tento graf znázorňuje rozložení žáků ve třídě podle pohlaví, kde 49% žáků uvedlo, že jejich třídu navštěvuje více děvčat než chlapců. Naopak 35% respondentů uvedlo, že jejich třídu tvoří více chlapci než děvčata. 16% účastníku pak uvádí, že jejich školní třídu navštěvuje rovnoměrný počet chlapců a dívek.

Graf č. 3 - Rozložení tříd respondentů dle pohlaví

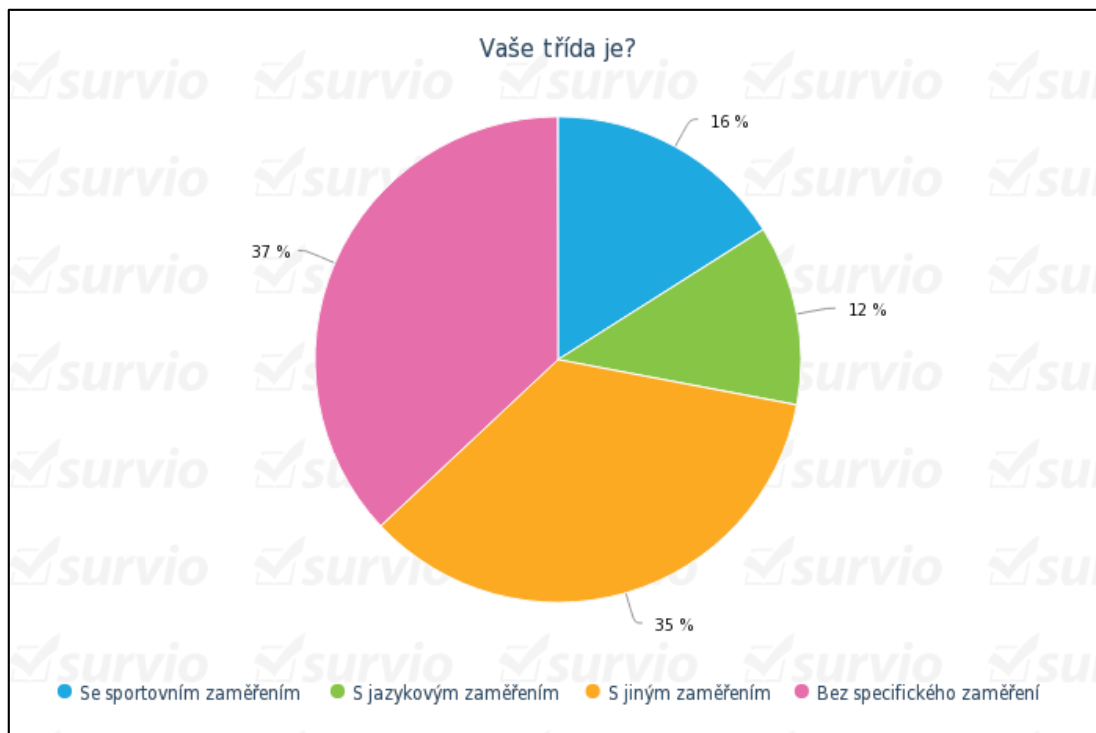

Výsledek této otázky je ovlivněn zaměřením škol zapojených do kvantitativního výzkumu. Dotazníkového šetření se účastnili také žáci ze škol s uměleckým zaměřením, kde se dá předpokládat větší počet dívek než chlapců.

Zaměření třídy

Tento graf znázorňuje zaměření tříd respondentů. 37% účastníků šetření uvádí, že navštěvují školní třídy bez specifického zaměření. 35% pak uvádí, že navštěvují třídy s jiným specifickým zaměřením, 16% žáků navštěvuje třídy se sportovním zaměřením a zbylých 12% uvedlo, že jejich třída má zaměření jazykové.

Graf č. 4 - Zaměření tříd dotazovaných

Tento výsledek se dal očekávat, jelikož tříd bez specifického zaměření je stále nejvíce. 35% procent respondentů pak pochází ze škol s jiným zaměřením a budou dále podrobněji rozepsána dle odpovědí v otevřené otázce.

Jiná zaměření školní třídy

Díky rozmanitosti škol, zapojených do výzkumného šetření, byla zaměření školních tříd velmi nesourodá. Nejčastěji se objevují odpovědi z hereckých, hudebních a výtvarných oborů. Těchto odpovědí bylo 12 z celkových 35. Dále respondenti často uváděli tyto odpovědi:

- šest dotazovaných uvedlo obor právní administrativa,
- sedm respondentů uvedlo obor zaměření na výpočetní techniku,
- pět respondentů uvedlo obor ekonomika,
- pět dotazovaných uvedlo matematicko-fyzikální zaměření.

Vztahy ve třídě mezi žáky

Z tohoto grafu je patrné, jaké vztahy mezi sebou mají čeští žáci. Většina žáků, 87%, uvádí, že mají se svými spolužáky dobrá vzájemné vztahy. Pouze 13% dotazovaných odpovědělo, že vztahy v jejich třídě nejsou dobré.

Graf č. 5. - Vzájemné vztahy mezi žáky ve třídě

Zajímavý je fakt, že na českých školách mají žáci mezi sebou většinou dobré vztahy. Vzájemná rivalita byla vystřídána spoluprací, což do značné míry pomáhá při socializaci nových žáků.

Vztahy mezi žáky a učiteli

Následující graf představuje, jaké vztahy mají žáci se svými učiteli. V této otázce naprostá většina, 91%, uvádí, že jejich vztahy s pedagogy jsou dobré. Jen 9% respondentů pak uvedlo, že s vyučujícími dobré vazby nemají

Graf č. 6 - Vzájemné vztahy mezi žáky a pedagogy

Je určitě pozitivní, že žáci mají vztahy s učiteli dobré, neboť to hraje významnou roli v budování sociálního klimatu třídy. Dobré vztahy žáka s pedagogem se také promítanou na vzájemné spolupráci. Oběma stranám se pak lépe pracuje, když je atmosféra ve třídě příznivá.

Důvody špatného vztahu žáků s učiteli

Tato otázka dala respondentům možnost vyjádřit se, proč si myslí, že jejich vztahy s pedagogy jsou špatné. Negativních odpovědí vylo celkem 9. Účastníci uváděli tyto důvody:

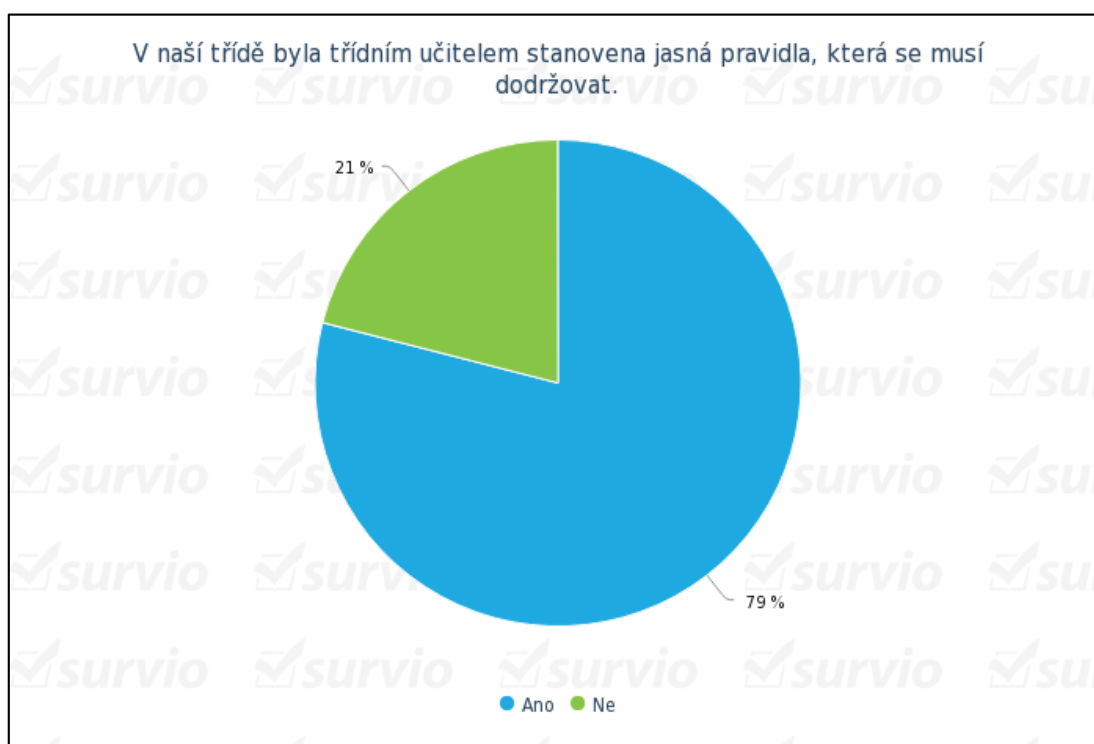
- jeden respondent uvedl, že je učitel nemá rád,
- jeden dotazovaný uvedl, že učitel toho po nich chce moc,
- jeden žák odpověděl, že se hodně z učitelů stará jen o sebe, nepomůžou,
- jeden respondent odpověděl, že většina třídy se neumí chovat a učitelům to pochopitelně vadí,
- jeden žák uvedl, že s nimi učitel skoro vůbec nekomunikuje,
- jeden respondent odpověděl, že to zapříčiňují různé sociální a skupinové diverzifikace, dle zájmu a povah,

- jeden dotazovaný odpověděl, že žáci v jejich třídě jsou v neustálém konfliktu s třídním učitelem z důvodu vzájemného nepochopení a přílišné benevolence ze strany třídního.

Třídní učitel stanovil žákům pravidla

Následující graf znázorňuje, kolik procent žáků uvedlo, že jejich třídní učitel stanovil jasná pravidla, které musí dodržovat. 79% respondentů uvádí, že mají svým třídním učitelem stanovená pravidla. Zbylých 21% účastníků se vyjádřilo tak, že jasně stanovená pravidla třídním učitelem nemají.

Graf č. 7 - Pravidla třídy stanovená pedagogem

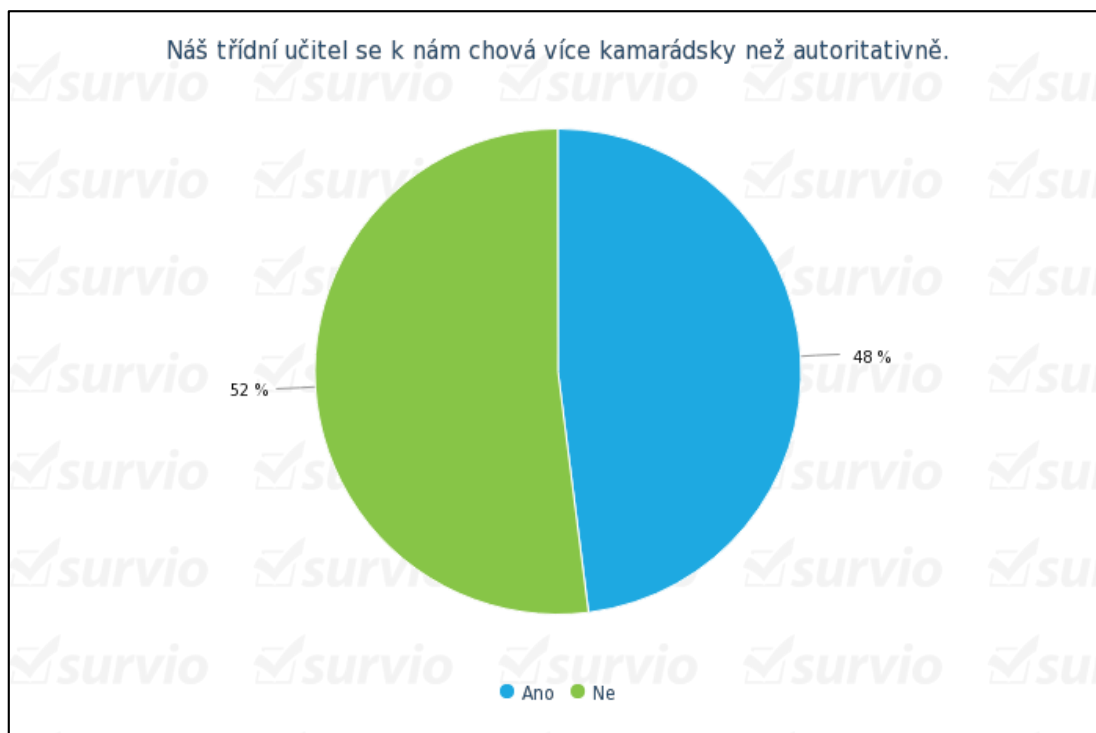
U této otázky jsem původně očekával větší procento odpovědí ano. Myslím si, že na všech stupních škol, bez ohledu na jejich zaměření, by žáci měli mít jasně a pevně stanoveny určité meze, které se musí dodržovat. Pedagog se tak může vyvarovat vzniku nepříjemných situací, které v důsledku nekázně mohou nastat.

Chování učitele k žákům

Tento graf znázorňuje, jestli se učitelé ke svým žákům chovají spíše kamarádsky, než autoritativně. 52% účastníků šetření uvádí, že se k nim třídní učitel

chová více autoritativně než kamarádsky, přičemž 48% respondentů uvádí přesný opak, tedy že se k nim učitel chová spíše kamarádsky.

Graf č. 8 - Přístup pedagoga k žákům

Výsledky u otázky týkající se chování pedagoga k žákům mě zarazil. Neočekával jsem tak vyrovnané údaje. Podle mého názoru by každý učitel měl mít jistý profesionální odstup od svých žáků, ovšem při menším počtu žáků ve třídě je možné s nimi jednat benevolentněji.

Chování třídy během vyučování

Tento graf znázorňuje, jak se žáci chovají během vyučování. Jestli jsou spíše hluční, nebo ne. Zde máme naprosto stejné výsledky. 50% respondentů uvádí, že se jejich třída během hodin chová příliš hlučně a 50% uvedla, že tomu tak není.

Graf č. 9 - Chování žáků během výuky

Tento fakt je velmi zajímavý. Očekával jsem, že odpověď ano převáží nad odpovědí ne, což nejspíš koresponduje s mými zkušenostmi ze školních lavic.

Zkušenost žáků s příchodem nového jedince

Následující graf ukazuje, kolik respondentů se již setkala s příchodem žáka do nového třídního kolektivu. Celkem 80% dotazovaných udává, že se již během svých školních let setkali se socializací jedince do nového kolektivu. Zbýlých 20% se pak vyjádřilo, že se s touto situací zatím nikdy neseťkalo

Graf č. 10 - Zkušenost žáků s příchodem nového jedince

Výsledky grafu poukazují na značné zkušenosti českých žáků se začleněním nových žáků do jejich třídního kolektivu. Já sám jsem se během svých školních let s touto situací několikrát setkal a dokonce jsem se jednou ocitl v roli jedince, který se chce začlenit, takže pro mě výsledky této otázky nebyly nijak zvlášť překvapivé.

Názory třídy na nového žáka

Pokud se v předešlé otázce respondent vyjádřil, že má zkušenosti s příchodem nového žáka do třídního kolektivu, v této otázce se mohl vyjádřit, jak dotyčného jedince vnímal a jaký na něj měl názor. Nejčastěji dotazovaní odpovídali, že pro ně příchod nového žáka znamenal příchod nového kamaráda. Takto odpovědělo 17 respondentů z celkových 76. Ale vyskytlo se i hodně negativních názorů, z celkových 76 odpovědí jich bylo 18, kdy žáci nového jedince označovali:

- jeden respondent nového žáka označil, jako nechtěného člena a nikdo se s ním nebavil,
- jeden dotazovaný označil nového žáka za podivína, co se tak choval a zůstal takový až do konce,
- dva respondenti označili nového žáka jako nepřítele,

- jeden dotazovaný označil nového žáka za vetřelce.

Ovšem pozitivní názory na příchod jedince předčily ty negativní. Pozitivní názor na nového žáka mělo 58 z celkových 76 odpovídajících. Žáci dále nového člena jejich kolektivu vnímali:

- jeden respondent označil nového žáka jako pohodáře,
- jeden dotazovaný uvedl, že příchod nového žáka znamenal pozitivní impuls,
- jeden respondent uvedl, že žáci vnímali nového spolužáka jako všechny ostatní,
- tři dotazovaní uvedli, že nového jedince přijali bez problémů.

Hojný počet pozitivních názorů žáků, celkem 58 ze 78 odpovědí, je velmi pozitivním faktem, jelikož je vždy velmi těžké se začlenit do neznámé skupiny lidí. Pokud je člověk v situaci, kdy se musí přizpůsobit novému kolektivu lidí, vždy je to snadnější, když mu s tím ostatní pomohou.

Úloha pedagoga při socializaci nového žáka

V této otázce graf znázorňuje, kolik procent žáků si myslí, že třídní učitel pomohl jedinci se socializací v novém kolektivu. Celých 67% dotazovaných uvádí, že podle nich třídní učitel se začleněním novému žákovi nepomohl. 33% účastníků dotazníkového šetření pak uvedlo, že třídní učitel pomohl novému žákovi se začlenit do třídního kolektivu.

Graf č. 11 - Ochota pedagoga pomoci při začlenění nového jedince do kolektivu

Výsledky této otázky jsou zarážející. Skoro tři čtvrtiny respondentů uvedli, že pedagog novému žákovi nepomohl, přičemž úloha učitele při socializaci nového jedince do třídního kolektivu je nepostradatelná. Zejména pokud pedagog vidí, že třída nového spolužáka nepřijímá, musí to být on, kdo podá pomocnou ruku.

Pomoc pedagoga se začleněním nového žáka

Ti dotazovaní, kteří v předešlé otázce odpověděli, že učitel pomohl se socializací novému žákovi, měli možnost uvést, jaké nástroje a metody k tomu používal:

- dva žáci uvedli, že hráli hry a povídali si o sobě,
- jeden respondent uvedl, že učitel k němu přiřadil žáka a ten se o něj staral,
- sedm žáků odpovědělo, že je učitel informoval o příchodu nového jedince a seznámil je s ním,
- dva respondenti uvedli, že jeli na výlet, aby se lépe poznali,
- dva dotazovaní odpověděli, že se učitel k žákovi choval stejně, jako k ostatním,
- jeden žák odpověděl, že mu svěřil třídní knihu,

- tři respondenti uvedli, že se mu třídní učitelka snažila ve všem pomáhat,
- jeden žák odpověděl, že na třídnické hodině udělali kolečko, představili se, uvedli zájmy.

Ochota pomoci při socializaci nového žáka

Následující graf poukazuje na to, kolik procent žáků se někdy pokusilo pomoci se začleněním novému jedinci. Zde byly výsledky také velmi vyrovnané. 51% respondentů uvádí, že se pokoušelo pomoci v socializaci jinému žákovi a 49% dotazovaných odpovědělo, že nikoliv.

Graf č. 12 - Ochota žáků pomoci při začlenění nového jedince do kolektivu

Tento graf nám jasně poukazuje na lhostejnost obyvatel k lidem se sociálními problémy. Každý si v dnešní době snaží hledět svého a argumentuje tím, že jemu taky nikdy nikdo nepomohl. Tato lhostejnost se bohužel netýká jen socializace jiných lidí, ale je globálním problémem celé dnešní společnosti.

Pomoc žáků se socializací nového jedince

Respondenti, kteří v předchozí otázce uvedli, že se již někdy pokusili pomoci jinému žákovi se začleněním, zde mohli uvést příklady, jaké metody k této pomoci použili. Nejčastěji uváděli, že se snažili s novým spolužákem hodně komunikovat.

Takto odpovědělo 16 z celkových 44 respondentů. Další odpovědi, které dotazovaní uváděli, byly:

- jedna žákyně uvedla, že pomohla novému jedinci s učením a nažila se, aby se v nové třídě cítil příjemně,
- jedna žákyně odpověděla, že se snažila zjistit jaký je, co rád dělá a poznat ho,
- jeden respondent uvedl, že se nového žáka začal ptát, odkud je a přizval ho v novém kolektivu,
- jeden dotazovaný uvedl, že nového jedince pozval na třídní akci,
- jedna žákyně odpověděla, že se snažila novému spolužákovi se vším pomoci, cokoliv mu bylo nejasné, tak mu vysvětlila,
- jedna dotazovaná uvedla, že nového žáka provedla po škole a pomohla mu s právě probíranou látkou,
- jedna dotazovaná odpověděla, že se šla seznámit s novým žákem a nabídla mu pomoc, kdyby cokoliv potřeboval.

5.2 Rozhovory s pedagogy

Pro tento kvalitativní výzkum jsem si připravil deset otázek, které jsem položil dvěma různým pedagogům. Záměrně jsem si vybral jednoho učitele ze základní a jednoho učitele ze střední školy. Dále bylo mým cílem otázky pokládat pedagogům s rozdílnou délkou učitelské praxe a získat jednoho zástupce ze strany žen a jednoho zástupce ze strany mužů. I díky veliké ochotě a vřelému přístupu učitelů se mi povedlo všechny tyto předem vytyčené cíle splnit.

Originální zápis z rozhovoru s pedagogem je součástí přílohy práce.

1) Jak dlouho se již věnujete profesi pedagoga?

Profesi pedagoga se věnuji 6 let.

2) Jaký máte vztah ke své profesi?

Můj vztah k profesi je velice kladný. Už od mala bylo mým snem stát se učitelkou a mít tak možnost formovat mladé lidi.

3) Jaké máte vztahy se svými žáky?

Myslím si, že s žáky mám dobré vztahy. Snažím se s nimi jednat na rovinu a oni tak na oplátku jednají se mnou.

4) Máte s žáky stanovena pravidla, která se musí dodržovat?

Jistě. Každý pedagog by dle mého názoru měl na začátku stanovit určité meze.

- 5) Pracuje se Vám lépe ve třídě, ve které je více děvčat než chlapců?
Pracuje se mi lépe, když je ve třídě více děvčat. Jsou klidnější a také mám pocit, že mě více poslouchají. (smích)
 - 6) Jaký počet žáků ve třídě je podle Vás ideální?
Čím menší počet žáků ve třídě, tím spíše se jim mohu více individuálně věnovat.
 - 7) Byl/a jste někdy svědkem situace, kdy třída nepřijala nového žáka?
Ano.
 - 8) Jak jste tuto situaci řešil/a?
Třídu jsem upozornila před příchodem nového žáka a komunikovala jsem s rodiči.
 - 9) Co podle Vás ovlivňuje správnou socializaci nových žáků?
Myslím si, že velice důležitá je komunikace. Pokud se nový žák nesnaží sám začlenit do kolektivu, tak je socializace obtížná. Musí chtít obě strany.
 - 10) Jak se podle Vás dá předejít sociálnímu vyloučení nových žáků?
Jak sem řekla. Důležitá je komunikace. Samozřejmě svoji roli hrají v tomto procesu i já, ale pokud žáci neprojeví dobrou vůli, ani schopnější pedagog s tím nic nenadělá.
-
- 1) Jak dlouho se již věnujete profesi pedagoga?
Profesi pedagoga se věnuji všehovšudy dvacet tři let.
 - 2) Jaký máte vztah ke své profesi?
V posledních letech můj zápal pro tuto práci stále více a více upadá. Morálka žáků neustále upadá. A čím jsem starší, tím hůře se mi prosazuje můj pedagogický vliv.
 - 3) Jaké máte vztahy se svými žáky?
Řekl bych, že vztah mezi mnou a žáky je ve více situacích kladný, než li záporný. Mimo učební jednotku vycházím s žáky velmi dobře. V průběhu výuky však pocítuji jejich odpor a nezám.
 - 4) Máte s žáky stanovená pravidla, která se musí dodržovat?

Pravidla jsem žádná nezavedl, protože je mi jasné, že žáci nebudou, co se jim zakáže, respektovat.

- 5) Pracuje se Vám lépe ve třídě, ve které je více děvčat než chlapců?
Jsem radši, když je genderové rozložení rovnoměrné.
- 6) Jaký počet žáků ve třídě je podle Vás ideální?
Žádný (smích). Ale teď vážně. Do třiceti dětí se to dá zvládnout. Pak už se ze třídy stává malá vesnička.
- 7) Byl/a jste někdy svědkem situace, kdy třída nepřijala nového žáka?
Ano, stává se to poměrně často.
- 8) Jak jste tuto situaci řešil/a?
Představil jsem nového žáka celé třídě a usadil ho k bezproblémovému jedinci.
- 9) Co podle Vás ovlivňuje správnou socializaci nových žáků?
Strach z nového prostředí a cizích dětí.
- 10) Jak se podle Vás dá předejít sociálnímu vyloučení nových žáků?
Vymyslet nějaké kooperativní hry a začlenění do chodu třídy.

Je zajímavé, jak se odpovědi pedagogů na rozložení třídy a vztahy s žáky liší s délkou jejich učitelské praxe, dle jejich pohlaví a věku. Ovšem ve stěžejních otázkách, týkající se začlenění nových žáků, byli odpovědi pedagogů takřka stejné.

5.3 Rozhovory s žáky

I pro kvantitativní výzkum mezi žáky jsem použil celkem deset otázek, ovšem otázky byly jiné, než které byly položeny pedagogům. Také pro tyto rozhovory jsem si vybral dva žáky, jednoho ze základní a jednoho ze střední školy a jednu dívku a jednoho chlapce. Rozhovor s oběma trval zhruba pět minut a proběhl po skončení poslední hodiny. Zprvu jsem očekával neochotu z jejich strany zůstat ve škole i po vyučování, ale záhy jsem se přesvědčil, že tomu tak není.

Originální zápis z rozhovoru se žákem je součástí přílohy práce.

- 1) Baví Vás chodit do školy?
Jak kdy, záleží na tom, jak se vyspím a hlavně co máme za předměty.
- 2) Máte dobré vztahy se svými spolužáky?
S klukama ano, s holkama je to složitější.

- 3) Jak si myslíte, že Vás vnímají spolužáci?
Někteří se mě bojí a někteří mě zase berou jako sobě rovného.
 - 4) Jaké máte vztahy se svými učiteli?
To je individuální. S učiteli na předměty co mě baví, mám vztahy dobré, s jinými učiteli občas bojujeme.
 - 5) Co děláte pro to, abyste si udržel/a dobré vztahy s učiteli?
Nijak zvlášť se o to nestarám, moc mi na vztazích s učiteli nezáleží.
 - 6) Setkal/a jste se někdy se situací, kdy jste se musel/a začlenit do nového kolektivu?
Ano, v 8. třídě jsem kvůli stěhování musel přejít na novou školu.
 - 7) Pomohli Vám noví spolužáci se začleněním do jejich kolektivu?
Nejdříve moc ne. Brali mě jako naplaveninu a nechtěli si se mnou povídat. Nakonec se mi ale povedlo většinu přesvědčit, že jsem celkem dobrý kamarád.
 - 8) Pomohl Vám třídní učitel se začleněním do nového kolektivu?
Asi trochu ano. Snažila se mě zapojit do třídních projektů.
 - 9) Jak dlouho trvalo, než Vás nová třída přijala?
První měsíc se se mnou moc lidí nebavilo, ale zhruba tak po tom měsíci to začalo být dobré.
 - 10) Pomohl/a byste vy jinému žákovi se začleněním do vašeho kolektivu?
Pokud by to byl kamarádský člověk, tak proč ne.
-
- 1) Baví Vás chodit do školy?
Ano, mám veliké štěstí, že mohu studovat něco, co mě baví a naplňuje.
 - 2) Máte dobré vztahy se svými spolužáky?
Já osobně si myslím, že se svými spolužáky vycházím dobře. Nikdy jsem s nikým neměla žádný problém, nebo konflikt.
 - 3) Jak si myslíte, že Vás vnímají spolužáci?
Já doufám, že mě berou jako svojí kamarádku.
 - 4) Jaké máte vztahy se svými učiteli?
Vztahy se všemi učiteli mám dobré a jsem za to ráda.
 - 5) Co děláte pro to, abyste si udržel/a dobré vztahy s učiteli?

Snažím se dělat vše tak, jak mám. Nemyslím si, že bych byla nějaká šprtka, nebo premiantka třídy, ale pokud nám učitel zadá jakýkoliv úkol, dělám vše pro to, abych ho splnila co nejlépe a ne jen na půl.

- 6) Setkal/a jste se někdy se situací, kdy jste se musel/a začlenit do nového kolektivu?

Ano, tím si projde jednou každý. Mně se to stalo, když jsem po ukončení základní školy přestoupila na střední do třídy, která spolu byla již čtyři roky.

- 7) Pomohli Vám noví spolužáci se začleněním do jejich kolektivu?

Měla jsem to štěstí, že jsem natrefila na výbornou partu lidí, kteří mě mezi sebe vzali.

- 8) Pomohl Vám třídní učitel se začleněním do nového kolektivu?

Ano, seznámil mě s celou třídou a sdělil mi o ní nějaké informace. Pak jsem se všem představila já a asi jsem je zaujala.

- 9) Jak dlouho trvalo, než Vás nová třída přijala?

Myslím, že po týdnu už jsem byla členem party. Chvilku trvalo, než jsme se navzájem oťukali.

- 10) Pomohl/a byste vy jinému žákovi se začleněním do vašeho kolektivu?

Určitě, myslím, že si nikdo nezaslouží, aby se s ním celá třída nebavila.

V rozhovorech s žáky se také odpovědi lišili podle pohlaví a věku. Žákyně uvedla, že studuje ráda a snaží se s učiteli vycházet dobře. Z odpovědí žáka je patrné, že škola není jeho koníček a dobré vztahy s učiteli pro něj nejsou prioritou. Oba žáci však uvedli, že by neměli problém pomoci novému žákovi se začlenit do jejich kolektivu.

6 Závěr

Výsledky výzkumného šetření potvrdily správnost některých hypotéz, stanovených na začátku práce a některé naopak zcela vyvrátily.

Z výsledků je patrné, že hypotéza č. 1, že k úspěšnému začlenění do třídy je důležitá velikost kolektivu, čím menší je počet jedinců ve třídě, tím je socializace jednodušší, se potvrdila. Respondenti, kteří navštěvují třídy s menším počtem žáků (třídy s 16 až 20 a 15 a méně žáky), ve většině případů uváděli, že socializace nového jedince do jejich kolektivu probíhala rychle a bez problémů. Z celkových 35

odpovědi takto odpovědělo 31 dotazovaných. Ve třídách s větším počtem žáků (21 až 28 žáků ve třídě), pak přibývalo negativních odpovědí, kterých bylo 6 z celkových 18, čili 33,3%. Nejvíce negativních odpovědí na nového jedince v kolektivu uváděli žáci, kteří navštěvují třídy s 29 a více žáky. V této skupině se objevilo celkem 9 z 18 negativních odpovědí. Ve třídách s 16 až 20 žáky se objevily pouze 2 negativní odpovědi a ve třídách s 15 a méně žáky se objevila pouze 1 negativní odpověď z celkových 18. Tento fakt je způsoben tím, že v menších třídách je sociální klima třídy lepší. Žáci mají mezi sebou i s učiteli dobré vzájemné vztahy a atmosféra ve třídě je více kamarádká a uvolněná. Mezi odpověďmi dotazovaných, kteří uvedli, že jejich třída je tvořena větším počtem žáků, se objevovali i negativní názory na vzájemné vztahy mezi spolužáky a s učiteli. Tato skutečnost může být způsobena tím, že ve třídách s větším počtem žáků, může docházet k utváření několika menších skupinek jedinců.

Údaje získané z dotazníkového šetření dále potvrzují i druhou předem stanovenou hypotézu, že během socializace hraje roli rovnoměrný poměr chlapců a dívek ve třídě. Všichni respondenti, kteří v první části dotazníku uvedli, že jejich třída se skládá z rovnoměrného počtu dívek i chlapců, dále popisují svůj kolektiv jako poklidný, s dobrými vztahy, a že se začleněním nového jedince u nich nedocházelo k žádným problémům. Bohužel rovnoměrný počet chlapců a dívek nebývá ve třídách tak častým jevem, naopak povětšinou převažuje větší zastoupení děvčat. Nerovnoměrné rozložení třídy dle pohlaví může vést i ke konfliktům, kdy pohlaví s menším zastoupením ve třídě, ať už to jsou chlapci, nebo dívky, se může cítit znevýhodněné oproti druhému, početnějšímu pohlaví. Výzkum ukázal, že pokud by zastoupení, jak dívek, tak chlapců, bylo možné ve třídách rovnoměrně rozložit, pomohlo by to nejen v socializaci nových žáků, ale také k lepší atmosféře a komunikaci uvnitř třídy. Tato skutečnost se ovšem v dnešní době dá jen těžko ovlivnit, neboť v některých krajích v České republice je škol málo a dětí hodně, v jiných krajích je tomu zase naopak.

Z výsledků výzkumu je dále patrné, že i třetí hypotéza, že ve výběrových třídách se specifickým zaměřením je začlenění jednodušší, uvedená v úvodní části práce se ukázala jako pravdivá. Z celkových 63 respondentů, kteří uvedli, že navštěvují třídu se specifickým zaměřením (sportovní, jazykové nebo jiné zaměření), naprostá

většina, celkem 59 žáků odpověděla, že vztahy v jejich třídě jsou kamarádké. Dále všichni tito účastníci uváděli, že vztahy s pedagogy, a celkové klima ve třídě je velmi dobré. Pozitivní byli i jejich reakce na příchod nového spolužáka do kolektivu. Téměř 80% z nich odpovědělo, že příchod nového žáka pro ně znamenal nového kamaráda, pozitivní impulz a přijali ho bez problémů. Takové reakce se dali očekávat. Pokud do třídy se zaměřením přijde nový žák, který si tento obor vybral a má tudíž podobné zájmy jako ostatní, je poměrně jisté, že spolužáci ho mezi sebe snadno přijmou. Ovšem když do třídy bez specifického zaměření přijde někdo nový, dají se předpokládat možné problémy s jeho začleněním do kolektivu, obzvláště tehdy, když jsou spolu žáci delší dobu. Mají společné zájmy a vždy si najdou nějaké to téma k hovoru. Proto můžou vnímat příchod jedince jako narušení jejich třídní harmonie a atmosféry. Z tohoto důvodu se také v této skupině respondentů objevilo nejvíce negativních odpovědí na příchod nového spolužáka.

Poslední, čtvrtá hypotéza, že socializace dívek je jednodušší než socializace chlapců se však nepotvrdila. Výsledky, týkající se této domněnky byly značně vyrovnané. Ovšem i tento fakt se mohl předpokládat. V této otázce opět hraje roli rozložení třídy dle pohlaví a také její specifické zaměření. Pokud je ve třídě více děvčat, je pravděpodobné, že tento kolektiv dívku snadno přijme a pokud je novým žákem chlapec, výsledky ukázaly, že dívky jsou v tomto ohledu mnohem tolerantnější než chlapci. Ve třídách, kde se nachází méně děvčat, k novému spolužákovi přistupovali vlídněji než k nové spolužačce. Ale tato skutečnost se tak často neobjevovala, jelikož jak výsledky ukázaly, početnější jsou třídy, ve kterých je více dívek než chlapců.

Osobně musím říci, že výsledky šetření jsem do jisté míry předpokládal. Většina mých osobních názorů a pohledů, které pramenní z mé zkušenosti, se potvrdila. V budoucnu bude velmi důležité neubíjet v dětech a dospívajících jejich kreativitu a fantazii, prostřednictvím informačních a telekomunikačních technologií. Ač nám nové a nové výzkumy v IT přináší větší usnadnění našich každodenních činností, současně nám bere naše sociální schopnosti v interakci s jinými lidmi. Technika může být dokonalá, jak chce, ale opravdového přítele, nám nikdy nebude schopna zcela nahradit.

7 Seznam použitých zdrojů

BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika, (1994). Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 80 s. ISBN 80-223-0817-X.

BIDDULPH, S. Proč jsou šťastné děti šťastné, (1997). Praha: Portál, 139s. ISBN 807178155X

BROŽ, M. a kol. Kdo drží Černého Petra, (2007). Praha: Člověk v tísni, 91 s. ISBN 978-80-86961-27-9

ČAČKA, O. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace, (2000). Brno: Doplněk, 380 s. ISBN 80-7239-060-0

ČÁP, J. MAREŠ, J. Psychologie pro učitele, (2001). Praha: Portál, 656 s. ISBN 80-7178-463-X

ČAPEK, R. Třídní klima a školní klima, (2010). Praha: Grada publishing a.s. 325 s. ISBN 978-80-247-2742-4.

GERÉB, G. Psychická klíma ve škole, (1978). Bratislava: SPN

HAYES, N. Základy sociální psychologie, (2007). Praha: Portál, 166 s. ISBN 978-80-7367-283-6

HRONCOVÁ, J. EMMEROVÁ, I. a kol. Sociálna pedagogika – vývoj a súčasný stav, (2009). Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 276 s. ISBN 978-80-8083-819-5

HUDEČKOVÁ, H. ZAGATA, L. Sociologie a její aplikace ve veřejné správě, (2007). Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 143 s. ISBN 978-80-213-1637-9

JANOUSEK, J. Sociální komunikace, (1968). Praha: Svoboda, 172 s. ISBN (Brož.)

KAJANOVA, A. Strategy „here and now“ with representatives of the Romany minority living in socially excluded localities, In: BALVIN, J. KWADRANS, L. Situation of Roma Minority in Czech, Hungary, Poland and Slovakia,(2010). Wroclaw: Foundation of Social Integration PROM, 542 s. ISBN 978-83-928354-6-2

- KLAPILOVÁ, S. Kapitoly ze sociální pedagogiky, (1996). Olomouc: Univerzita Palackého, 63 s. ISBN 80-7067-669-8
- KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky, (2001). Brno: Paido, 199 s. ISBN 80-7315-004-2
- KRAUS, B. Sociální aspekty výchovy, (1998). Hradec Králové: Gaudeamus, 165 s. ISBN 80-7041-841-9
- LINHART, J. a kol. Velký sociologický slovník, (1996). Praha: Karolinum, 747 s. ISBN 80-7184-310-5
- MAREŠ, J. (1998). Sociální klima školní třídy. Přehledová studie a manuál české verze dotazníku, CES Classroom Environment Scale. Praha: IPPP
- MAREŠ, J. Sociální klima školy. In Čáp, J., & Mareš, J. (2001). Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 581 s. ISBN 978-80-7409-010-3
- MAREŠ, J. JEŽEK, S. Klima školní třídy: dotazník pro žáky. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN: 978-80-87063-79-8
- MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti, (1986). Praha: Avinceum, 336 s. ISBN 08-011-86
- MCCLELLAND, J. L. Preliminary letter identification in the perception of words and nonwords, (1976). *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 2, 80-91
- MORAVEC, Š. Nástin problému sociálního vyloučení romských populací, (2006). [online] Člověk v tísni, o.p.s. [cit. 6. 2. 2015] Dostupné na: http://www.epolis.cz/download/pdf/materials_67_1.pdf
- MORVAYOVÁ, P. Děti trvale žijící v prostředí sociálně vyloučené lokality, (2008). Antropowebzin [online]. [cit. 8. 2. 2015]. Dostupné na: <http://antropologie.zcu.cz/deti-trvale-zijici-v-prostredi-socialne-vy>. ISSN 1801-8807
- MURPHY, J. Moc podvědomí, (1993). Praha: Pragma, 237s. ISBN 80- 85634- 08-2
- MUSIL, J. Komunikace v informační společnosti, (2007). Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 144 s. ISBN 978-80-86723-39-6
- NAVRÁTIL, P. Romové v české společnosti: Jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídka, (2003). Praha: Portál, 224 s. ISBN 80-7178-741-8

- OUDOVÁ, D. Sociální psychologie, (2014). Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 84 s. ISBN 978-80-213-2457-2
- PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika, (2012). Praha: Grada, 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5
- PRŮCHA, J. Učebnice: Teorie a analýzy edukačního média, (1998). Brno: Paido, 148 s. ISBN 8085931494
- PRŮCHA, J. Pedagogická encyklopedie, (2009). Praha: Portál, 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2
- PRŮCHA, J. a kol. Pedagogický slovník, (1995). Praha: Portál, 292 s. ISBN 80-7178-029-4
- ŘÍČAN, P. Cesta životem, (2006). Praha: Portál, 390 s. ISBN 80-7367-124-7
- SVOBODA, Z. a kol. Schola Excludus, (2010). Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 210 s. ISBN 978-80-7414-221-5
- UHLÍŘ, F. Sociologie rodiny z hlediska dětského vývoje, (1947). Praha: Státní nakladatelství, 292s.
- URBAN, D. Stressors and stress reactions in selected Romany communities in the Czech Republic and Slovak Republic, In: BALVIN, J. KWADRANS, L. Situation of Roma Minority in Czech, Hungary, Poland and Slovakia, (2010). Wroclaw: Foundation of Social Integration PROM, 542 s. ISBN 978-83-928354-6-2
- VYBÍRAL, Z. Psychologie komunikace, (2009). Praha: Portál, 320 s. ISBN 978-80-7367-387-1
- ZUBÍKOVÁ, Z. DRÁBOVÁ, R. Maturita- Společenské vědy, (2011). Praha: Fragment, 104 s. ISBN 8025315452

8 Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník - Sociální klima školní třídy

Příloha č. 2: Rozhovory s pedagogy

Příloha č. 3: Rozhovory s žáky

Příloha č. 1: Dotazník - Sociální klima školní třídy

Sociální klima školní třídy

Dobrý den, jmenuji se Petr Urban a jsem studentem Institutu vzdělávání a poradenství na České zemědělské univerzitě v Praze. Sbírám informace pro praktickou část své bakalářské práce a rád bych Vás tímto požádal, o jeho vyplnění. Dotazník je určen pro žáky základních a středních škol. Odpovědi jsou zcela anonymní a dotazník Vám nezabere více než 5 minut.

Své odpovědi na uzavřené otázky zakroužkujte.

1. Věk ... 14

2. Jste: žena muž

3. Ve Vaší třídě je:

- a) méně než 15 žáků
- b) 16-20 žáků
- c) 21-28 žáků
- d) 29 a více žáků

4. Ve Vaší třídě je:

- a) více děvčat
- b) více chlapců
- c) rovnoměrný počet chlapců a dívek

5. Vaše třída je:

- a) se sportovním zaměřením
- b) s jazykovým zaměřením
- c) s jiným zaměřením
- d) bez specifického zaměření

6. Pokud jste uvedli jiné zaměření, uveďte jaké.

.....
.....

7. Žáci v naší třídě mají mezi sebou dobré vzájemné vztahy.

Ano - Ne

8. Vztahy mezi žáky a učiteli jsou v naší třídě dobré.

Ano - Ne

9. Pokud jste uvedli, že ne, z jakého důvodu?

.....
.....

10. V naší třídě byla třídním učitelem stanovena jasná pravidla, která se musí dodržovat.

Ano - Ne

11. Náš třídní učitel se k nám chová více kamarádsky než autoritativně

Ano - Ne

12. Naše třída je během vyučování příliš hlučná.

Ano - Ne

13. Setkali jste se někdy s příchodem nového žáka do Vašeho kolektivu?

Ano - Ne

14. Pokud jste uvedli, že ano, jak Vaše třída nového žáka vnímala?

..... jeho nechtěného členu a někdo se s ním nebevil
.....
.....

15. Pomohl třídní učitel novému žákovi se začlenit do Vašeho kolektivu?

Ano - Ne

16. Pokud jste uvedli, že ano, jak?

..... řekl nám řekl že přijde nový žák a pak
..... nás s ním seznámil
.....

17. Pokusil jste se vy někdy pomoci se začleněním nového žáka?

Ano - Ne

18. Pokud jste uvedl, že ano, jak?

..... pozval jsem ho na třídní akci
.....
.....

Děkuji za Váš čas při strávení vyplňováním tohoto dotazníku.

Příloha č. 2: Rozhovory s pedagogy

Rozhovory s pedagogy

1) Jak dlouho se již věnujete profesi pedagoga?

PROFESI PEDAGOGA SE VĚNUJI 6 LET.

2) Jaký máte vztah ke své profesi?

MŮJ VZTAH K PROFESÍ JE VELICE KLADNÝ. UŽ OD MALA BYLO MŮJ SMĚN STÁT SE UČITELKOU A MÍT TAKE MOŽNOST FORTOVAT HLADĚ LIDI.

3) Jaké máte vztahy se svými žáky?

MYSLÍM SI, ŽE S ŽÁKY MŮJ DOBRÉ VZTAHY. SMÁBÍM SE S MIMI JEDNAT NA ROVNĚ A OMÍ TAK NA OPLÁTEK JEDNAT S JEDNOU.

4) Máte s žáky stanovena pravidla, která se musí dodržovat?

JISTĚ. ZAČÍNÁ PEDAGOG BY DLE TĚHO MŮŽOU MĚL NA ZAČÁTEK STANOVIT UČITĚ TĚBE.

5) Pracuje se Vám lépe ve třídě, ve které je více děvčat než chlapců?

PRACUJE SE MĚ LÉPE, ZUJÁ JE VE TŘÍDĚ VÍCE DEVČAT. JSOU KLIDNĚJŠÍ A TAKÉ MŮJ POČÍT, ŽE MĚ VÍCE ROSLOUMĚJÍ. (SMĚM)

6) Jaký počet žáků ve třídě je podle Vás ideální?

ČÍM MENŠÍ POČET ŽÁKŮ VE TŘÍDĚ, TÍM SPĚŠE SE JÍM KOMU VÍCE INDIVIDUÁLNĚ VĚNOVAT.

7) Byl/a jste někdy svědkem situace, kdy třída nepřijala nového žáka?

ANO.

8) Jak jste tuto situaci řešil/a?

TŘÍDU JSEM UPOZORNILA PŘED PŘÍCHODEM NOVĚHO ŽÁKA A KOMUNIKOVALA JSEM S RODIČI.

9) Co podle Vás ovlivňuje správnou socializaci nových žáků?

MYSLÍM SI, ŽE VELIKÉ DŮLEŽITÁ JE KOMUNIKACE. POUHO SE NOVÍ ŽÁK MĚSMAJÍ JÍM ZACLĚNIT DO SKUPINY, TAK JE SOCIALIZACE OBSTĚJNÁ, MUSÍ ČITĚ ODĚ STRANY.

10) Jak se podle Vás dá předejít sociálnímu vyloučení nových žáků?

JAK JSEM VĚDELA. DŮLEŽITÁ JE KOMUNIKACE. SAKOŽEJSME SVOJÍ ROUÍ MŮJÍ V TOMTO PROCESU I JÁ, ALŽ POUHO ŽÁCI MĚPROJENÍ DOBRU VŮLI, ANI SKOUPNĚJŠÍ PEDAGOG S TÍM MĚ MĚMADĚLA.

Příloha č. 3: Rozhovory s žáky

Rozhovory s žáky

1) Baví Vás chodit do školy?

JAK ŽDY, ZAČNĚÍ NA TOM, JAK SE VYPAŇÍ A HLAVNĚ CO MÁMĚ BA PŘEDNĚTY.

2) Máte dobré vztahy se svými spolužáky?

S ŽLVAHA ANO, S KOLZANA JE TO SLOŽITĚJŠÍ.

3) Jak si myslíte, že Vás vnímají spolužáci?

MĚSTĚDÍ SE MĚ BOJÍ A MĚSTĚDÍ MĚ ZASE BEROU JAKO SOBĚ ROVNĚHO.

4) Jaké máte vztahy se svými učiteli?

TO JE INDIVIDUÁLNÍ. S UČITELI NA PŘEDNĚTY CO MĚ BAW, NAH VTAHMY DOBRĚ, S JINÝMI UČITELI OBOJĚNĚ.

5) Co děláte pro to, aby jste si udržel/a dobré vztahy s učiteli?

MĚJAZ ZVLÁŠTĚ SE O TO KŮSTARAT, KOC MĚ NA VTAHĚM S UČITELI MĚZALĚŽÍ.

6) Setkal/a jste se někdy se situací, kdy jste se musel/a začlenit do nového kolektivu?

ANO, V 8. TÝDĚ JSEM ZVLÍ STĚMOVÁNÍ MUSEL PŘĚJÍT NA JINOU ŠKOLU.

7) Pomohli Vám nový spolužáci se začleněním do jejich kolektivu?

MĚDĚJŮE KOC MĚ. BRALÍ MĚ JAKO MARAVIEMINU A MĚCMTĚLÍ SÍ SE MNOU ROVĚDAT. MĚKONĚC SE MĚ ALE ROVĚOLO VĚTŠÍMU PŘĚSVĚDČIT, ŽE JSEM CELEKEM DOBRÝ KAMARÁD.

8) Pomohl Vám třídní učitel se začleněním do nového kolektivu?

ASÍ KOCM ANO. SNAŽÍLA SE MĚ ZAPOJIT DO TŘÍDNÍCH AKCÍ.

9) Jak dlouho trvalo, než Vás nová třída přijala?

PRVNÍ MĚSÍCE SE SÍ MNOU KOC LÍMĚ NEBAŮLO, ALE ŽHRUBA TAK DO TOM MĚSÍCE TO FAKTLO BYT DOBRĚ.

10) Pomohl/a by jste vy jinému žákovi se začleněním do vašeho kolektivu?

ROZUM BU TO BYL ZAMARÁSKÝ ČĚDŮE, TAK PROČ MĚ.